

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

**ŞİDDETİN ANATOMİSİ
ve ÇÖZÜM YOLLARI
EĞİTİMCİ KILAVUZU**

KADEM

KADEM

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI ŞİDDETİN ANATOMİSİ VE ÇÖZÜM YOLLARI

EĞİTİMCİ KILAVUZU >

Güven Toplumunun İnşası Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

Yazarlar

Prof. Dr. Aliye Mavili
Prof. Dr. Ahmet Gökçen
Doç. Dr. M. Emin Alşahin
Doç. Dr. Kerim Çakır
Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal
Prof. Dr. Necmi Karslı

Editör

Doç. Dr. Saliha Okur Gümrükçüoğlu

Grafik Tasarım

Abe Medya Yayıncılık LTD. ŞTİ.

Sertifika No 46403

Baskı ve Cilt

Yayın Dili: Türkçe
Firma adı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Adres: Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi
B Blok No:29/1/1 Eyüpsultan, İstanbul

ISBN 978-605-74057-6-0

3. Baskı Kasım 2023, İstanbul

KADEM Yayınları

İletişim

Kadın ve Demokrasi Vakfı Genel Merkez
Küçük Çamlıca Mah. Kısıklı Cad. No: 112/A Üsküdar, İstanbul
Tel +90 (216) 325 03 07
Faks +90 (216) 325 03 09
www.kadem.org.tr • info@kadem.org.tr

İçindekiler

İçindekiler

04 **Bölüm 1**
KADEM Hakkında

08 **Bölüm 2**
Eğitimci Olmak

24 **Bölüm 3**
Seminer Sunum Kılavuzu

► BÖLÜM 1

KADEM HAKKINDA

Biz Kimiz?

KADEM, “**varoluşta eşitlik, sorumlulukta adalet**” ilkesini savunan, kadının onuru ile yaşayacağı, güvenli bir toplum ve adaletli bir gelecek inşa etmek amacıyla çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşudur.

16 kurucu üyenin bir araya gelmesiyle 8 Mart 2013 tarihinde kurulmuştur. Kadının ve erkeğin, yaratılış özü itibariyle birbirine eşit olduğunu savunur. Kadının ruh ve beden bütünlüğünün korunması, inanç ve düşünce özgürlüğü, ailenin, neslin ve mülkiyetin korunması gibi devredilemez ve vazgeçilemez temel haklarının, hiçbir kişi ve kurum tarafından ihlal edilemeyeceğini vurgular.

KADEM açısından toplumsal adaletin tesisi adına vazgeçilemez bir diğer husus, kadın ve erkeğin sosyal sorumluluklarına dair farkındalıktır. KADEM, kadınla erkeği eşit ve sorumluluk sahibi insanlar olarak ele alır. Söz konusu sorumlulukların, kadın ve erkeğin farklılıklarına saygılı bir düzlemde ve adalet temelinde uygulanması gerektiğinin altını çizer. Kadına ve erkeğe ait bireysel ve sosyal sorumluluklar, toplumdan topluma değişiklik gösterebilen roller olarak da tezahür edebilmektedir.

KADEM, her aşamasında adalet temeline yaslanması zaruri olan sorumluluk ve rolleri, kadın ya da erkeğin mağduriyet yaşamasına zemin teşkil etmeyecek bir anlayışla ele alır. Ailede ve toplumsal hayatta adaletli sorumluluk ve rol paylaşımı, kadının fırsat eşitliğine erişimi, şiddete karşı sıfır tolerans gibi en temel ilkelerin tesisi için çalışmalar yürütür.

Ülke çapındaki **53 temsilciliği** ile kadınların sosyal ve ekonomik hayattaki ihtiyaçlarını tespit ederek gidermek ve problemlerine kalıcı çözümler bulmak amacıyla çalışır. Kadının ulusal ve uluslararası platformlarda yer almasını sağlamak üzere siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarda desteklenmesi yönünde öncü projeler yürütür.

Çağdaşlık ve uygarlık söyleminin ürettiği tek tiplendirici kadın anlayışının aksine KADEM, farklı kadın kimliklerinin demokrasiyi güçlendirdiğine inanır. Bu sebeple, kadının kendine özgü kimlik, kişilik ve özgürlük mücadelesini destekler. Bu farkıyla KADEM, değişen Türkiye'nin yeni kadın hareketidir.

Bu farkıyla KADEM, değişen Türkiye'nin yeni kadın hareketidir.

► BÖLÜM 2

EĞİTİMCİ
OLMAK

Eğitimci Olmak

> Eğitim-Öğretim İlkeleri

Yüzyıllardan beri birçok eğitimci eliyle süregelen eğitim faaliyetlerinden edinilen tecrübe, eğitimle ilgili birtakım ilkelerin belirlenip ortaya konmasını sağlamıştır. Bu ilkeler, bir eğitim-öğretim programının düzenlenip uygulamaya konmasından, ders araç gereçlerinin seçimine kadar tüm öğrenme-öğretme etkinliklerinde hareket noktasını teşkil eder ve kılavuzluk yapar. Bunları bilmek, eğitim faaliyetlerini bu ilkeler doğrultusunda planlamak, eğitimcinin doğru ve sağlam eğitsel davranışlar geliştirmesini sağlar.

Bütünlük İlkesi: Eğitim, bir bütündür. Bedensel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve ahlaki eğitim birbirinden bağımsız düşünülemez. Eğitim her yönüyle bir bütün hâlinde ele alınmalıdır. Eğitime konu olan her şey birbiriyle uyumlu ve dengeli olmalıdır. Gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri bireyin muhatap olduğu tüm eğitim programı içinde bütünü oluşturan bir parça işlevini görmeli ve diğer parçalar ile uyum içinde yürütülmelidir.

Somuttan Soyuta İlkesi: Bir konunun sunumunda soyut kavramlardan ziyade somut kavramlara öncelik verilmelidir. Katılımcıların birikimleri ve deneyimleri arttıkça somut kavramlar üzerine soyut kavramlar eklenebilir.

Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: Yeni öğrenilen konu ile daha önce öğrenilmiş konular arasında ilişki kurulabilirse öğrenme daha çabuk ve kolay gerçekleşir. Bu yüzden eğitimci yeni bir konuyu kazandırırken katılımcının eski bilgilerine ne derece dayandığını bilmeli, anlatacağı konu ile eski bilgiler arasında irtibat kurarak öğrenmenin kalıcılığını sağlamalıdır.

Yakından Uzağa İlkesi: İnsan, çevresiyle sürekli etkileşim hâlinindedir. Öğretime katılımcının yakın çevresinden başlanması ona güven verir, öğrenme konuları karşısında yabancılik hissetmesine engel olur. Böylece öğrenme daha kolay gerçekleşir.

Tedricilik İlkesi: Program içeriklerinin kazandırılmasında acele edilmemeli, programı oluşturan her bir unsur, zamanı geldiğinde ve yeterli eğitsel olgunluk oluştuğunda gündeme alınmalıdır. Katılımcının hazır bulunuşluğu daima dikkate alınmalıdır.

Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık İlkesi): Öğrenme konusunun seçiminde, işlenmesinde ve değerlendirilmesinde günlük yaşamın ihtiyaçları temel alınmalıdır. Öğretim programları katılımcının ilgi, ihtiyaç ve sorunlarına göre düzenlenmelidir.

Muhataba Görelik İlkesi: Muhataba yapılacak her türlü etki, o anda içinde bulunduğu gelişim düzeyine, bilgi ve algı seviyesine, ilgilerine, hazır bulunuşluğuna uygun olmalıdır. Katılımcının öğrenme gücü ve hızı tanınmaya çalışılmalı, eğitim faaliyeti planlanırken bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Katılımcının öğrenmesini engelleyen durumlar varsa bunlar gözlenmeli ve giderilmeye çalışılmalıdır.

Ayanilik İlkesi (Açıklık İlkesi): Öğrenme ancak duyu organlarıyla etkileşim sonucu gerçekleşebilir. Duyular öğrenme sürecine katılmazsa etkili bir öğrenme gerçekleşmez. Bu yüzden katılımcıları nesnelere, olayların ve kişilerin kendileriyle karşılaştırmak en etkili öğrenme sonuçlarını doğurur.

Ekonomiklik İlkesi: Öğrenme-öğretme sürecinde en az zaman, emek ve enerji kullanımı hedeflenmelidir. Seminer sunum yöntemleri planlanırken etkililiği ile beraber ekonomikliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Gereksiz zaman kaybına ve kaynak israfına mahal verilmemelidir.

Bireysellik İlkesi: İnsanlar birbirlerinden farklı fiziksel özelliklere sahip oldukları gibi kişilik özellikleri de birbirlerinden farklıdır. Aynı şekilde öğrenme şekilleri de farklılık arz eder. Eğitim içeriği planlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalı, farklı yapılarıdaki, farklı öğrenme tarzlarına sahip kişilere hitap edebilecek bir sunum süreci yapılandırılmalıdır.

Öğrenci Eylemi İlkesi: Eğitim içerikleri öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Öğrencinin aktif katılımına izin vermeyen bir sunum,

onu pasif bırakır ve sadece kabul edici bir tavra yöneltir. Oysa iyi bir eğitim, öğrenciyi edilgen kılmak yerine, onun aktif olmasını ve katılımını artırmayı hedeflemelidir.

› **Öğrenme-Öğretme Strateji, Yöntem ve Teknikleri**

Bir eğitim ortamında, katılımcılarda konulara karşı kendiliğinden doğan ilgi ile yetinilemez, bilinçli yöneltme ve idare gerekir. İşte bu gereklilik karşımıza öğrenme-öğretme stratejisi terimini çıkarır. Eğitimcilerin pratik tecrübeleri ve eğitim bilimcilerin araştırmaları neticesinde öğrenme-öğretme stratejileri, yöntemleri ve teknikleri belirlenmiş, bunların sınırları çizilmiş; avantajları, dezavantajları, uygulama ilkeleri tespit edilmiştir. Tüm bunlar eğitimcinin hedefine ulaşmasında yardımcı olan araçlardır. Literatürde zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan strateji, yöntem ve teknik kavramları birbirlerinden farklı anlamlar taşır. Bu yönleriyle her biri farklı göndermelere sahiptir. Program geliştirme ve öğretim uzmanları bu kavramların aralarındaki ince farkları uzun uzun tartışırlar. Basit bir tanımlamayla belirlenen öğrenme-öğretme hedeflerine ulaşmak için kullanılan en özel uygulamalar teknik, bu uygulamalara rehberlik eden düzenli tasarımı/planlama yolları yöntem, düzenli yol planlarına yön veren en genel aşamalardan oluşan işlem basamakları strateji olarak adlandırılır. Başka bir deyişle öğrenme-öğretme kuram, yaklaşım ve modelleri stratejileri, stratejiler yöntemleri, yöntemler teknikleri belirler ve kapsar. Burada alandaki tartışmalara, kavram kargaşasına girmeksizin "eğitimcinin hedefine ulaşmasında yardımcı olan araçlar" anlamıyla strateji, yöntem ve teknik kavramları bir bütün olarak -aralarındaki nüanslar dikkate alınmaksızın- kullanılmıştır. Tüm strateji, yöntem ve tekniklerin anlatılması kaygısına düşülmeden sadece "İki İnsan" projesi kapsamında gerçekleştirilecek eğitimlerde daha fazla kullanılacağı öngörülen strateji, yöntem ve teknikler hakkında kısaca bilgi verilmeye çalışılmıştır.

> *Anlatım Yöntemi*

Konuya ilişkin bilgileri eğitimcinin, karşısındaki pasif dinleyici kitlesine iletmesi şeklinde uygulanır. Eğitimci merkezli bir yöntemdir. Aynı anda çok sayıda kişiye bilgi aktarılması, katılımcılara kısa sürede çok miktarda bilgi verilebilmesi gibi avantajları vardır. Diğer bütün öğretim yöntemleriyle birlikte kullanılmaya uygun bir yöntemdir. Hatta anlatım yöntemine yer vermeyen bir sunum neredeyse düşünülemez.

Anlatım yöntemi kullanılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Eğitimci bütün katılımcıların rahatlıkla işitebileceği şekilde açık ve net bir sesle, takip edilebilir bir hızda konuşmalıdır.
- Anlatımı iyi organize etmek için iyi bir anlatım planı hazırlanmalıdır.
- Anlatımdan sonra mutlaka bir değerlendirme yapılmalıdır.
- Konuşma sürecinde konuşmanın ana hatları, slayt kullanmak veya tahtaya yazmak vb. yöntemlerle görsel olarak katılımcılara sunulmalıdır. Böylece katılımcılar konuyu daha rahat takip edebilir, konunun parçaları arasında bağlantılar kurabilirler.
- Mutlaka not veya kitap dağıtılmalı yahut anlatım kroki, grafik, resim ve benzeri öğretim araçları ile zenginleştirilmelidir.

> *Tartışma*

Katılımcılara bir konu üzerinde düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılır. Katılımcılar aktiftir, eğitimci ise bir tür gözlemci, yönlendirici, rehber ve hakem görevi icra eder. Tartışmanın sonucunda ortak bir karara varılabileceği gibi sadece fikir alışverişinde bulunmaktan ibaret bir sonuca da ulaşılabilir. Küçük grup tartışması, serbest grup tartışması, münazara, vızıltı grupları, fikir taraması, forum gibi farklı alt türleri vardır.

Tartışma, katılımcıların konu üzerinde kendi düşüncelerini söylemelerini ve yorum yapmalarını sağlar. Böylece analiz, sentez ve değerlendirme güçlerini geliştirir; ifade becerilerini, sosyal gelişimlerini, kendilerine güvenlerini destekleyerek daha bağımsız bireyler olmalarına katkı sağlar.

Uygulamanın verimli olabilmesi için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Eğitimci tartışılacak konuyu ve tartışmanın amacını önceden belirlemelidir.
- Katılımcılar, birbirlerinin yüzünü görebilecek şekilde oturmalıdırlar.
- Katılımcıların ruh hâllerinin tartışmayı etkileyebileceği unutulmamalı, gerektiğinde katılımcıları rahatlatacak tedbirlere başvurulmalıdır.
- Eğitimci konuyu ve süreci doğru yönetmelidir.

› *Örnek Olay İncelemesi*

İşlenen konuya uygun, çözüm gerektiren bir soruna sahip, temel ayrıntıları belirlenmiş, mantıklı bir ilişkiyi ele alan, gerçek veya kurgusal bir örnek olay (senaryo) belirlenir. Örnek olay uygun bir yöntemle hedef kitleye aktarılır. Örnek olayla ilgili sorular mantıklı bir sıra içinde sorulur. Katılımcıların çözümü bulmaları için gerekli yönlendirmeler yapılır.

Örnek olay incelemesi, katılımcıların eski bilgilerini yeni alanlara transfer etmelerini ve bilgiyi kendilerinin keşfetmelerine imkân verdiği için kalıcı öğrenmeyi sağlar. Soyut olarak öğrenilecek ilke ve kavramlar için pratik bir temel oluşturur. Katılımcıların, olay ve durum karşısında tutum geliştirme becerilerini, grup içi iletişimlerini de geliştirir. Katılımcılara kişisel sorunları, kişisel olmayan bir yaklaşımla çözüme alışkanlığı kazandırır. Katılımcıları, ileride karşılaşılabilecekleri durumlarla ilgili olarak önceden düşünmeye, inceleme yapmaya, kaynaklara başvurmaya yöneltir.

Örnek olay incelemesi uygulamasında şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Örnek olayın seçiminin veya yazılmasının uygulamanın başarısı için son derece kritik bir öneme sahip olduğu unutulmamalıdır.
- Örnek olayda temel ayrıntılar önceden iyi belirlenmelidir.
- Örnek olay katılımcıların ihtiyaç ve düzeyine uygun olmalıdır.
- Örnek olayda temel bir sorun bulunmalıdır.
- Yönlendirici tartışma soruları, örnek olayın senaryosunda olduğu gibi önceden belirlenmelidir.

- Örnek olayda elde edilen sonuçlardan ve deneyimlerden ne şekilde yararlanılacağı üzerinde durulmalıdır.
- Katılımcıların kendi düşüncelerini rahatça ortaya koyabilmelerine imkân sağlanmalıdır.

> *Beyin Fırtınası*

Yaratıcı düşüncüyü destekleyen, kısa sürede çok fazla fikrin üretilmesine imkân sağlayan; bir konuya çözüm getirmek, karar vermek ve çok yönlü bakış açısı geliştirmek için kullanılan bir tekniktir.

Çalışmanın amacı veya sorunun ne olduğu ifade edilir. Zaman sınırı belirlenir. Belirlenen süre içinde herkesin özgürce ve hızlıca fikrini söylemesi istenir. Söylenenler yargılanmaz, eleştirilmez, saçma olarak değerlendirilmez. Herkesin düşündüklerini çekinmeden, aklına geldiği gibi sunması sağlanmaya çalışılır. Tüm fikirler elemeye tabi tutulmadan eksiksiz olarak not edilir veya kayda alınır. Süre sonunda kayıtlar değerlendirilerek işe yararlık, ekonomiklik ve kullanılabilirlik açılarından analiz edilir. Bir konuya çözüm getirmek, karar vermek, hayal yoluyla düşünce ve fikir üretmek için kullanılan üretimi bir tekniktir.

Beyin fırtınası yapılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Çalışmanın hedefi ilk başta açıklanmalı ve problem tanımlanmalıdır.
- Süre belirlenmelidir.
- Analiz aşamasına geçmeden önce hiçbir görüş eleştirilmemelidir.
- Sonunda söylenenlerin analizi, eleştirisi, değerlendirilmesi yapılmalı ve çözüm yolu kararlaştırılmalıdır.

> *Eğitici Drama*

Yeni kavramların öğrenilmesi veya yeni becerilerin edinilmesi amacıyla bir kavramı, bir konuyu, bir olayı canlandırmaktır. Drama oyun değildir, katılımcıların hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bir eğitim tekniğidir. Amaç hoşça vakit geçirmek değil, öğrenmektir.

Katılımcılar drama aracılığıyla duygularını anlatırlar. Böylece kendi bedenlerini, seslerini, heyecanlarını ve hatta sosyal ilişkilerini disipline sokma imkânı bulurlar. Eğitici drama etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini, kişinin kendine güvenini, yaratıcı tutum ve davranışları, akıcı konuşmayı, sosyal becerileri geliştirir. Katılımcılara yalnızca durumu kavrama yerine aynı zamanda hissetme imkânı sağlar.

Eğitici drama sonunda tanımsal, duygusal, bilişsel, yaşantısal olmak üzere dört düzey için geliştirilecek sorularla grup tartışması yapılır.

Tanımsal Düzey: Canlandırılan durum yahut roller adlandırılır, tanımlanır. Böylece etkinliğin hatırlanması, sürecin gözden geçirilmesi sağlanır. Eğitici katılımcılara buna yönelik sorular sorar.

Duygusal Düzey: Katılımcıların etkinlik sırasında farklı rollerde veya durumlarda ne hissettikleri sorulur ve böylece kendi duygularının farkına varmaları sağlanır.

Bilişsel Düzey: Yapılan etkinliğe ilişkin konular, kavramlar, ilkeler, davranışlar, tutumlarla ilgili bilgilendirmeyi amaçlayan sorular sorulur. Bu tür soruların hazırlanmasında grubun eğitim amaçları, etkinlik öncesinde o etkinliğe ilişkin olarak işlenmiş konular, kavramlar, ilkeler, göz önünde bulundurulur. Bu sırada eğitici açıklamalar yapar.

Yaşantısal Düzey: Katılımcıların etkinlikte yaşadıkları ile kendi yaşantıları arasında ilişki kurabilmeleri için sorular sorulur.

Eğitici drama tekniği kullanılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Drama için önceden açık ve net eğitim amaçları belirlenmelidir.
- Canlandırma yapılacak konu belirlenmeli ancak net sınırları çizilmemelidir. Katılımcıların canlandırma esnasında duygularını ifade etmelerine imkân tanıyan, doğaçlama geliştirebilecekleri bir çerçeve çizilmelidir.
- Roller belirlerken katılımcıların karakterleri göz önüne alınmalıdır.
- Katılımcılar rollerini ve sorunu iyi biçimde anlamış olmalıdırlar.
- Öğrenme ortamında serbest ve güvenli bir atmosfer oluşturulmalıdır.
- Genel bilgileri olmayan konularda katılımcılardan rol yapmaları istenmemelidir.
- Katılımcıların tamamı dramaya katılmalıdırlar. Dramada seyirci yoktur.
- Katılımcıların performansları eleştirilmemelidir. Esas olan sergilenen performans değil, yaşanıp tecrübe edilen süreçtir.

> *Soru-Cevap*

Var olan bilgilerin düşünme sisteminden geçirilerek tamamlanması yoluyla öğretimin gerçekleştirilmesini sağlayan bir yöntemdir. Eğitici konuya dair basit, kolayca takip edilebilir ve anlaşılır, bir amacı olan, açık uçlu, yalnızca bir tek hususu sorgulayan sorular kurgular. Soruları, temel bir düşünce veya tezin geliştirilmesine hizmet edecek ve böylece birbiri ardı sıra gelen fikirleri doğuracak şekilde yapılandırır. Katılımcıların bu sorulara verdiği cevapları yorumlayarak öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaya çalışır.

Soru-cevap yöntemi katılımcıları güdüler ve dikkatlerini artırır, istekli katılımlarını sağlar. Katılımcıların, problem çözme, eleştiri, ifade etme ve analitik düşünme becerilerini geliştirir.

Soru-cevap yöntemi kullanılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Tekniğine uygun, amacı gerçekleştirebilecek sorular, yedekleriyle birlikte hazırlanmalıdır.
- Genel dikkati sınıftaki çalışmalar üzerine yöneltmek, her katılımcının kendi aklında geçici bir cevap hazırlamasını sağlamak üzere, soru bütün sınıfa yöneltilmeli, uygun bir süre tanıdıktan sonra cevap istenmelidir.

- Cevaplar hep aynı kişilerden istenmemelidir.
- Eğitimci soru sorarken esnek olmalı, duruma göre gerekirse yedek sorularını kullanmalıdır.
- Katılımcıları sınıf huzurunda utandırıcı, mahcup edici, onur kırıcı durumlara düşürmekten özenle kaçınılmalıdır.

› *Eğitici Oyun*

Oyunu eğitim sürecine katarak katılımcılar için öğrenmeyi eğlenceli hâle getirmek amacıyla kullanılan, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan bir tekniktir. Bu teknikte dikkatlerin en yoğun olduğu anlar kullanıldığı için öğrenme kolaylaşır. Birden fazla duyunun öğrenme sürecine katılması da öğrenmenin kalıcılığını sağlar. Çocuklarda olduğu gibi yetişkin gruplarında da kullanılabilir. Katılımcının kendini ifade edebildiği, yeteneklerini fark ettiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği ve çeşitli becerilerini geliştirebildiği bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturur. Katılımcılara durumu yalnızca kavrama yerine aynı zamanda hissetme imkânı sağlar, hislerini ve tutumlarını açıklama fırsatı sunar.

Eğitici oyun oynanırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Oyunun belli bir amacı olmalıdır.
- Oyunun kuralları açık seçik anlaşılmalıdır.
- Öğretim amacına ve gruba uygun bir oyun seçilmelidir.
- Dersten önce oyunun ayrıntıları grubun ihtiyaçlarına göre değişebilecek esneklikte planlanmalıdır.
- Öğrenme ortamında serbest ve güvenli bir atmosfer oluşturulduktan sonra oyun başlatılmalıdır.

> **Kavram Haritası**

Geniş bir kavram başlığı altındaki kelime ve kavramların birbirleriyle ilişkilerini gösteren şemalardır. Genellikle kavramlar kutu veya daire içine alınarak yazılır ve bu kutular/daireler arasına çizilmiş çizgilerle iki kavram arasındaki ilişki belirtilir. Bilgiyi düzenlemeye ve özetleyerek ifade etmeye yarar. Öğrenmeyi kolaylaştırarak, bilginin anlamlı ve kategorik bir şekilde hafızada tutulmasına yardımcı olur.

Kavram haritası kullanılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Haritada yer verilecek kavramlar en fazla üç sözcükle temsil edilmelidir.
- Kavramların yerleşimi genelden özele doğru hiyerarşik olarak sıralanmalıdır.
- Haritada kavramlarla bağlantılar arasındaki ayırım belirgin olmalıdır.
- İki kavram arasındaki bağlantı anlamlı olmalıdır.
- Kavramlar arasındaki çapraz bağlantılar yeterli düzeyde gösterilmelidir.

Sunum Süreci

> **Katılımcıyı Hazırlama**

Katılımcıyı hazırlama, katılımcının duygusal ve zihinsel yönden eğitime yöneltmesidir. Katılımcının zihnini, gönlünü, dikkatini eğitime yöneltmesi sunumun etkililiğini belirleyen en önemli faktördür. Bu yüzden sunuma başlarken katılımcıların dikkatini konuya yöneltecek, onların hazır bulunuşluk düzeylerini yükseltecek bir etkinlik yapılması son derece önemlidir.

Sunuma başlarken katılımcıların ortamda kendilerini rahat hissetmelerini ve gevşemelerini sağlayacak buz kırıcılardan yararlanmak etkili olabilir. Buz kırıcılar, eğlenceli ve basit oyun veya etkinliklerdir. Adından da anlaşılacağı üzere birbirini veya seminer sunucusunu tanımayan katılımcılar arasındaki

soğukluğu gidermek için tasarlanmıştır. İletişim sınırlarını genişletir, katılımcıları motive eder. Örneğin katılımcılar birbirlerini tanımıyorlarsa, buz kırıcı olarak bir tanışma oyunu oynanabilir.

Öte yandan gençler genellikle acelecidirler ve gündelik yaşamda karşılaştıkları problemleri hızla çözebilecek eğitime ilgi duyarlar. Bu nedenle katılımcıların gereksinimleri ve ilgileri ile işlenecek konu arasındaki bağlantının sıkı biçimde kurulması gereklidir. Öğrenme-öğretme etkinliklerinin başında katılımcıların bu seminere neden katıldıkları, genel anlamda ve özel olarak neler bekledikleri tartışılabilir, eğitim sonunda elde edilecek bilgilerin nasıl kullanılabilirliğine dair örnekler verilebilir. Bunun ardından amacın ve içeriğin aktarılması, katılımcıların konu ile ilgili sahip oldukları bilgileri ve deneyimleri zihinlerinde canlandırmalarını, mevcut altyapılarını harekete geçiren bir zihinsel süreç yaşamalarını sağlayacaktır.

> *İçeriği Sunma*

İçeriğin sunulması, yeni öğrenmelerin gerçekleştiği aşamadır. Bu süreçte konunun katılımcıların algı düzeyine uygun, açık, anlaşılır ve sistematik biçimde sunulması önemlidir. Uygulanacak öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri katılımcıların aktif biçimde derse katılmalarını sağlayacak şekilde seçilmelidir. Hangi yöntem ve tekniğin kullanılacağına belirlenmesinde ayrıca eğitiminin kişilik özellikleri, işlenen konunun özellikleri, katılımcı grubun sayısı ve nitelikleri, eğitim ortamının özellikleri ve zaman dikkate alınmalıdır.

İçerik olabildiğince öz biçimde aktarılmalıdır. Birden fazla duyu organını öğretim sürecine dâhil edebilmek için görsel materyallerden destek alınmalıdır. Katılımcıların verdikleri tepkiler dikkate alınarak, gerekirse ek açıklama ve örneklemeler yapılmalıdır. Öğrenilenlerin işlevselleştirilebilmesi için yeni içeriğin aktarılmasının hemen ardından etkinlikler yapılmalıdır. Eğitmen kendisi özgün etkinlikler planlayabileceği gibi Gençlik El Kitabı'nda yer alan etkinliklerden de yararlanabilir. Bu etkinlikler hem öğrenilen bilgilerin kullanılmasını ve uygulamaya aktarılmasını sağlamak hem tekrar etmeye yardımcı olmak hem de katılımcıların yeni bilgiler keşfedebilmelerine yardımcı olacak şekilde ve onları düşünmeye teşvik etmek üzere hazırlanmışlardır.

> *Özetleme*

Öğrenmenin kalıcılığını sağlayan başlıca yöntem tekrardır. Eğitim faaliyetlerinde edinilen bilgilerin büyük bölümü kısa bir süre içinde unutulmaktadır. Bu nedenle sunumun sonunda işlenen konunun en kolay hatırlanabilecek ana hatları tekrar edilmelidir.

Bunun yanı sıra katılımcılarda öğrenmeye ilişkin bir tatmin duygusunun oluşabilmesi için bir sonlandırma işleminin gerçekleştirilmesi gerekir. Sonlandırma, katılımcılara bu eğitim tecrübesi ile nereden nereye geldiğini, ana hatlarıyla hangi adımların takip edildiğini özetlemeli, sunumun başında zikredilen amacın gerçekleştiği ile ilgili bir farkındalık oluşturmalıdır.

> *Değerlendirme*

Eğitimcinin temel görevlerinden biri de katılımcılara ulaştırdığı mesajların doğru algılanıp algılanmadığını kontrol etmektir. Üniversite çağındaki genç bireyler birbirlerinden oldukça farklı geçmiş, bilgi ve deneyimlere sahiptirler. Buna bağlı olarak da zihinlerinde her bir kavramın ilişkili olduğu başka kavram ve çağrışımlar mevcuttur. Bu nedenlerle eğitimcinin aktardığı bilgiler, katılımcılar tarafından farklı şekillerde algılanabilir. Eğitimci mümkün olduğunca bu etkileri en aza indirecek şekilde ele aldığı konunun benzer konulardan nasıl ayrıştığını vurgulamalıdır. Özellikle konunun benzerlerinden ayrıştırılmasında ve nüansların ortaya çıkarılmasında faydalı olacak çeşitli sorular sormak yararlı olacaktır. Bu sorulardan alınan cevaplara göre eğitimci yanlış veya eksik anlaşıldığını düşündüğü hususlarda düzeltici kısa geri bildirimlerde bulunabilecektir.

Seminer sunumlarında örgün eğitimden farklı olarak daha esnek ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmalıdır. Klasik ölçmede temel amaç katılımcıların belirlenen kazanımlara ne düzeyde ulaştığını tespit ederek katılımcıların değerlendirilmesidir. Seminer vb. eğitimlerde kullanılan ölçmelerin amacı ise daha ziyade katılımcıların ne ölçüde ilerlediğini göstererek katılımcıları motive etmektir. Bunun için de yazılı ölçme-değerlendirme araçlarından ziyade eğitimin sonunda yapılan değerlendirme toplantıları çok daha işlevseldir. Bu toplantılarda katılımcılar daha rahat biçimde kendilerini ifade edebilirler.

› *İlgili Katılımcıya Ek Okuma/İzleme Önerileri*

Eğitimci, sunumda verilen bilgilerden daha fazlasını öğrenme konusunda şevkli, okuma ve araştırma merakı olan katılımcılar için, konu ile ilgili farklı kitap, kaset, CD vb. malzemeler önermelidir. Bu konuda Gençlik El Kitabı eğitimciler için önemli bir imkândır.

Muhatap Kitleyi Tanımak...

Zorunlu eğitim çağını tamamlamış olan bireylere, örgün eğitim sisteminin dışında sunulan eğitimler, genel bir tanımlamayla "yetişkin eğitimi" olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda bir üniversite öğrencisinin okul dışında katıldığı eğitimler yetişkin eğitimi olarak kabul edilebilir. Nitekim ülkemizde birçok açıdan önemli bir dönüm noktası olması nedeniyle yetişkinliğin başlangıcı olarak kabul edilen 18 yaş, aynı zamanda üniversite çağının da başlangıcıdır. Bu yönüyle düşündüğümüzde proje kapsamında muhatap olduğumuz katılımcı kitlesi yetişkinlik evresinin başlangıcındaki gençlerden oluşmaktadır.

Muhatap kitlenin yaş grubu dikkate alındığında şu pratik önerilerin eğitimci tarafından değerlendirilmesi faydalı olacaktır:

- Hazırlıklarınızı yaparken ve amaçlarınızı belirlerken üniversite çağı gençlerinin genel gereksinim ve ilgilerini merkeze alınız.
- Gençler için bir “rehber” olduğunuzu düşününüz, öğretmek üzere sunum yapmakla rehber olarak sunum yapmak arasındaki farkı kaçırmayınız.
- Eğitim içeriğini muhataplarınızın karşılaştıkları problemleri çözmelerine yardımcı olacak nitelikte tasarlayınız.
- Muhataplarınızın eğitime fiziksel ve duygusal katılımlarını artırmak için eğitim içeriğinin onların yaşamına muhtemel katkılarını vurgulayınız.
- Katılımcıların bilgi ve deneyimlerini kullanabilecekleri etkinlikler planlayınız.
- Öğrenilen yeni bilginin uygulanabileceği (transfer edilebileceği) planlamalar yapınız.
- İş birliğine dayalı, problem çözmeye yönelik etkinlikler tasarlayınız.
- Muhatabınızı tanıyınız. Gerekirse bir tanışma etkinliği ile sunuma başlayınız.
- Sunumunuzun amacını muhataplarınıza mutlaka açıklayınız.
- Muhataplarınıza konu hakkında ne bildiklerini ve ne bilmek istediklerini sorunuz.
- Muhataplarınızın deneyimlerini kendi yararları için kullanmalarını sağlayınız.
- Gençler (ve insanların çok büyük kısmı) fikirlerine değer verilmesinden hoşlanırlar. Öğrenme ortamında iş birliği içinde olunuz.
- Sürekli çözüm üretip fikir vermekten kaçınınız. Böyle bir üslup katılımcının kendi sorunlarını çözmekten aciz olduğunu ima eder, değişik çözümler getirip seçenekleri denemesine engel olur. Bunun yerine sorunlara kendi çözümlerini bulmalarını teşvik ediniz.
- Abartılı övgülerden kaçınınız. Bu, istenilen davranışı yaptırabilmek için, içtenlikten yoksun bir manevra olarak algılanabilir.
- Konuşurken göz temasını kesmeyiniz.
- Planınızı olabildiğince seçenekli hâle getiriniz, gerektiğinde sunum esnasında değişiklikler yapınız.

Sunumun sonunda süreç hakkında geri bildirim alınız.

► BÖLÜM 3

**SEMİNER
SUNUM
KLAVUZU**

> **SLAYT 1-2-3**

Eğitimci sunuma başlamadan önce 1. slaytta kısaca kendini tanıtır ve 2. slaytta katılımcılara KADEM'in tanıtım videosunu izletir. Bu slaytların ardından asıl sunuma başlayan eğitimci, 3. slaytta katılımcılara sunumun başlığı, içeriği ve bu eğitim setine neden ihtiyaç duyulduğu hususunda ön bilgi verir.

> **SLAYT 4**

KADEM
GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI
ŞİDDETİN ANATOMİSİ VE ÇÖZÜM YOLLARI

BİRAZ DÜŞÜNELİM

- Güven kelimesi size neler çağırıştırıyor?
- Kimlere güvenirsiniz? Kimlere güvenmeyiz?
- Hangi ortamlar bizi güvensiz hissettirir?
- Sizce **güven toplumu** ne demektir?

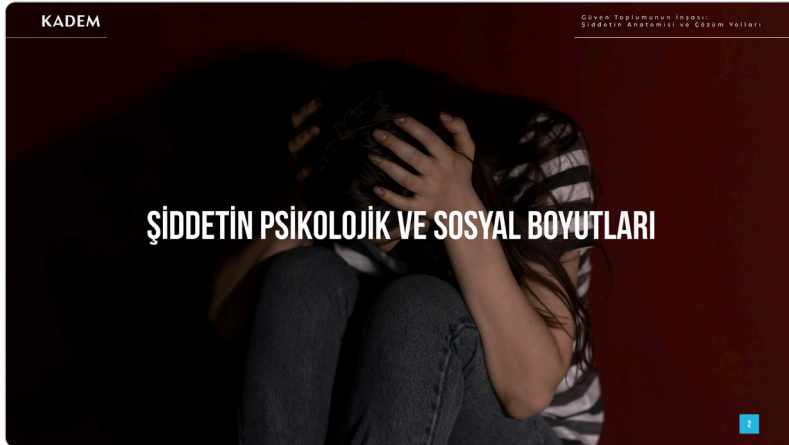
4. slaytta ise eğitimci, "güven" ve "güven toplumu" kavramlarıyla ilgili bazı sorular yönelterek katılımcıyı konunun içine çekmeye çalışır. Bu ön hazırlıklardan sonra eğitime başlar.

> **SLAYT 5** “Şiddetin Psikolojik Ve Sosyal Boyutları”

Bu bölümde şiddetin sosyal ve psikolojik boyutları, şiddet türleri anlatılarak müdahale ve çözüm önerilerine ilişkin farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı metinler “Güven Toplumunun İnşası Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları” isimli yayında bulunmakta olup burada genel bir çerçeve içerisinde meselenin esas noktalarına değinilmektedir.

Bu çalışmada amacımız:

- Şiddetin doğru okunmasını sağlamak.
- Şiddetin toplumda görülme biçimleri ve sıklığına dair bilgilendirmek.
- Şiddetin önlenabilir, değişebilir bir davranış olduğuna dair farkındalık oluşturmak.
- Şiddetin en aza indirildiği bir toplum inşa edilmesine hizmet etmektir.

> **SLAYT 6** “Şiddet Nedir?”

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 2019 verilerinde ülkemizdeki kadına yönelik şiddetin Hollanda, Belçika vb. gelişmiş ülkelerle aynı sırada (sondan beşinci) olduğu bilgisi vurgulanır.

Dünya Sağlık Örgütü (2016) raporunda altı çizildiği gibi en yaygın şiddet türü, kadına yönelik şiddet olarak kabul edilir ve buna vurgu yapılır.

Şiddetin sadece fiziksel şiddet olarak algılanmasının önüne geçilmesi hedeflenir.

KADEM Güven Toplumunun İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

ŞİDDET NEDİR?

- Şiddet, başkaları üzerinde fiziksel ve manevi olarak, baskı, tehdit, zorlamayı içeren ve ölüme kadar gidebilen sert muameleyi ifade eder.
- Fiziksel şiddetin yanı sıra ekonomik, psikolojik ve sözel şiddet de toplumsal anlamda yaygın bir nitelik kazanmıştır.
- Şiddet bir insan hakkı ihlali olduğu kadar bir halk sağlığı sorunudur.

> **SLAYT 7**

7 numaralı slaytta eğitimci, konuyu pekiştirmek üzere KADEM'in şiddet ile ilgili kamu spotu videosunu katılımcılara izletir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Uluslararası İstanbul Sözleşmesi temel alınarak hazırlanmış olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da ise şiddet şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır."

Şiddet, başkaları üzerinde fiziksel ve manevi olarak baskı, tehdit, zorlamayı içeren ve ölüme kadar gidebilen sert muameleyi ifade eder.

Fiziksel şiddetin yanı sıra ekonomik, psikolojik ve sözel şiddet de toplumsal anlamda yaygın bir nitelik kazanmıştır.

Şiddet bir insan hakkı ihlali olduğu kadar bir halk sağlığı sorunudur.

Şiddet konuşulduğunda ilk akla gelen fiziksel şiddet olsa da toplumsal şiddetin psikolojik ve sözel boyutlarının çok daha yaygın görüldüğü bilinmektedir. Şiddetin aile içi, okul, iş yeri, medya alanlarındaki özelliği, ona çok boyutlu ilişkiler ağı perspektifinden bakmamızı gerektirmektedir. Şiddet bir güçler dengesizliğidir. Kadına yönelik şiddet, kadın-erkek eşitliğinin ve temel insan haklarının önündeki en büyük engellerden birisi olarak tüm dünya ülkelerindeki yaygın sorunlardan birisidir. Şiddet, ister savaş ister barış; ister özel veya kamu iş sektörü ister aile ister sokak, hangi ortamdan kaynaklanırsa kaynaklansın kabul edilemez.

> **SLAYT 8 “Şiddetin Türleri”**

Şiddet beş ana başlık altında ele alınabilir. Özellikle kadına yönelik şiddetin psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik boyutları çalışmamızda vurgulanmaktadır. Şiddetin bir türüne maruz kalan kişinin çoğu zaman diğer türlerine de maruz kaldığı görülmektedir. Şiddetin türleri anlatılırken kişilerin maruz kaldıkları durumları fark etmeleri ve ayrıştırabilmeleri hedeflenir.

> **Fiziksel Şiddet**

Şiddeti sadece fiziksel şiddet olarak tanımlama eğilimimize ve bunun yanlışlığına vurgu yapılır. Şiddeti tanımadan önleyemeyeceğimiz ifade edilir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Kişiye tokat atmak, boğazını sıkmak, işkence yapmak, en ağır koşullarda yaşamaya zorlamaktır. Ülkemizde töre cinayetleri, zorla evlendirilmek, satılmak hatta öldürülmek fiziksel şiddetin en ağırlandırandır.

> **Psikolojik Şiddet**

İnsanın hakaret, küfür, aşağılama gibi kötü muameleye maruz kalması, eylemsel olarak açık kötü muamele olmasa dahi, kişisel tercih ve özgürlüklerinin sınırlandırılması psikolojik şiddet göstergesidir. Kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını, zarar görme endişesiyle (hakaret, harçlığın kesilmesi, küsme/konuşmama gibi diğer şiddet türlerine maruz kalma) diğerlerinin beklentileri yönünde değiştirmesi vb. eylemler, toplumda psikolojik şiddetin yaygınlığına ve görülme sıklığına dair önemli bir veridir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Kişiyi aşağılamak, bağırarak, küfür etmek, tehdit etmek, küçük düşürmek, küçük düşürücü ifadelerde bulunmak, sosyal izolasyona zorlamak, kıskançlık bahanesiyle giyim kuşamına karışmak, nereye nasıl gideceğine karar verip bu karara zorlamak, karşı tarafı kendi kararlarına uymaya zorlamak, gelişim imkânlarından mahrum etmek psikolojik şiddettir.

Bir kişinin hakaret, küfür, aşağılama gibi kötü muameleye maruz kalması, eylemsel olarak açık kötü muamele olmasa dahi kişisel tercih ve özgürlüklerinin sınırlandırılması psikolojik şiddete maruz kaldığını göstermektedir.

> **Cinsel Şiddet**

Burada kadın ve evlilikle ilgili geleneksel algılardaki yanlışlıklara vurgu yapılmalı, kişilerin rızası dışında beden dokunulmazlığı hakkının altı çizilmelidir.

Cinsel içerikli yayınların zorla izletilmesi ya da kişinin buna maruz bırakılması da cinsel taciz/şiddet olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü 2013 Şiddet Raporu'na göre dünya kadın nüfusunun %35'i eşi, partneri veya birlikte yaşadığı kişinin fiziksel veya cinsel saldırısına ve şiddetine maruz kalmaktadır. Bazı ülke araştırmalarında kadınların %70'i yaşamları boyunca fiziksel veya cinsel şiddet gördüğüne ilişkin veriler sunmaktadır.

! KONUŞMACI NOTU

Cinsel şiddet, evli bile olsalar eşlerin birbirlerini istemediği biçimde ve zamanda cinsel ilişkiye zorlaması, cinsel organlara zarar verme, çocuk doğurma ya da doğurmamaya zorlama, fuhuşa zorlama, sözlü veya sözlü olmayan davranışlarla istenmeyen cinselliğe yönelik tutumlar sergilemektir.

> Ekonomik Şiddet

Parayı bir baskı ve tehdit unsuru olarak kullanmak, kişinin harcamalarını mercek altına almak gibi tutumlar ekonomik şiddete işaret etmektedir. Burada kültürel farklılıklar dikkate alınmalı, insan hak ve ihlali olabilecek tutumlar kültürel özellikler olarak kabul edilemeyeceği gibi, kültürel etkiler de direkt şiddet olarak tanımlanmamalıdır.

Bununla birlikte toplumsal açıdan en riskli ailelerin, sosyal ve ekonomik açıdan ötekileştirilmiş, dışlanmış, etiketlenmiş gruplara mensup olduklarının altı çizilmelidir.

! KONUŞMACI NOTU

Ekonomik şiddeti, eşe hiç para vermemek ya da kısıtlı para vermek, ailenin gelir ve gideri konusunda bilgi vermemek, ortak geliri kadının onayı olmadan elinden almak, (ki bunun içinde kadının gelirini de sayabiliriz) zorla çalıştırmak, aileyi ilgilendiren konularda tek başına karar almak olarak tanımlayabiliriz.

> **SLAYT 9**

Şiddetin bireysel ve toplumsal nedenselliği birçok çalışmada vurgulanmaktadır. Bu çerçevede şiddetin nedenlerini, biyolojik, ekonomik, psikolojik ve cinsel olmak üzere dört ana başlıkta toplamak mümkündür.

KADEM

Güven Toplumu İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

ŞİDDETİN NEDENLERİ

- Biyolojik Nedenler
- Psikolojik Nedenler
- Ekonomik Nedenler
- Cinsel Nedenler

1

> **Biyolojik Nedenler**

Biyolojik etmenlerin şiddet davranışı üzerindeki etkisi vurgulanır ancak bu etmenlerin şiddetin ortaya çıkmasında tek başına yeterli olmadığının altı çizilir. Sağlığın beyin ve sinir sistemi, tüketilen ürünler, hormon ve beyin kimyasıyla bir bütün olduğu ifade edilir. Uyuşturucu madde, sigara ve alkol tüketiminin de şiddet davranışının ortaya çıkmasında önemli bir faktör oluşuna dikkat çekilir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Biyolojik yaklaşım, genlerin, sinir sisteminin, beyin gelişimi ve hasarlarının, vücuda alınan gıda ve kimyasal maddelerin, insanın duygu, düşünce ve davranışı üzerindeki etkilerini incelemektedir. Doğuştan anne-babadan miras yoluyla edinilen genetik yapının şiddet eğilimi üzerinde etkisi bulunmaktadır. Şiddet eğilimi üzerine genetik yapının etkisi olmakla birlikte, şiddet eğiliminin davranışa dönüşmesinde genetik faktörlerin tek başına yeterli olmadığı, çevresel faktörler ile genetik faktörlerin bir araya gelmesiyle şiddet davranışının artabileceği veya azalabileceği görülmüştür.

Bazı teorilerde saldırganlık hormonu fazlalığı, kromozom fazlalığı gibi özellikleri olanların kendini kontrol sıkıntısı yaşadıkları için şiddet uyguladıkları iddia edilmektedir. Testosteron hormonu ile saldırganlık arasında pozitif ilişki bulunmakta ise de testosteron hormonunun insanlarda tek başına saldırganlık üretmediği veya saldırganlık üzerine etkisinin çok az olduğu tespit edilmiştir.

> **Psikolojik Nedenler**

Erken çocukluk döneminde yoğun eleştiriyile ve kabul duygusundan uzak yetiştirilip, reddedilme, aşağılanma, dışlanma, ebeveynlerden şiddet görme, yok sayılma gibi davranışlara maruz kalan kişi, yetersizlik, değersizlik duygularına sahip olabilir. Bu da duygularıyla başa çıkamaması ve duygu yönetiminin zayıf olmasına sebep olmaktadır. Öfke duygusu yönetilemediğinde şiddet eğilimi ortaya çıkmaktadır. Şiddet kişinin yetersizlik duygusuyla baş etmek için kullandığı güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı aile ilişkilerinin ve çocuğa karşı tutumların önemi vurgulanır.

Kişilik bozukluklarının şiddet eğilimi üzerindeki etkisi ifade edilir. Şiddet uygulayan çoğu kişinin kişilik bozuklukları tanısı alabilecek durumda olabileceğine dikkat çekilir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Psikotik, antisosyal ve paranoid kişilik bozukluğu olanların şiddet davranışı gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilir. Bilindiği gibi kişilik, algılama, iletişim ve ilişki kurma gibi bireyin sürekli özelliğini ifade eder. Kişilik bozukluğu ergenlik veya genç yetişkinlik döneminde ortaya çıkan, uzun süreli, kişide kaygı ve strese sebep olup işlevselliklerinde bozulma ve kişiler arası ilişkilerinde problemlere yol açan yaygın bir rahatsızlık olarak ele alınmaktadır.

> **Ekonomik Nedenler**

Gelir kaybı, iflas, işsizlik gibi yüksek stres oluşturan yaşamsal olaylar kişilerde umutsuzluk, çaresizlik gibi zorlu duyguların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

! **KONUŞMACI NOTU**

Ailenin ve bireyin geliri düştükçe şiddet artma eğilimi göstermektedir. Nitekim 2016 şiddet kayıtlarında kadın cinayeti işleyenler arasında eğitim ve gelir düzeyi düşüklüğü çarpıcı bir veridir. Toplumsal açıdan en riskli ailelerin, sosyal ve ekonomik açıdan ötekileştirilmiş, dışlanmış, etiketlenmiş gruplara mensup oldukları söylenebilir.

> **Cinsel Nedenler**

Eşlerden birinin cinsel hastalığı ya da cinsel uyumun sağlanamamasının şiddetin ortaya çıkmasında etkili olabileceği vurgulanır.

! KONUŞMACI NOTU

Dürtü bozuklukları, partner üzerinde her türlü hak ve yaptırıma sahip olduğunu düşünme eğilimi ve kişilik bozuklukları şiddeti ortaya çıkaran cinsel nedenler arasında sıralanmaktadır.

> SLAYT 10-11 “Öfkenin Zararları”

Öfke bir dışa vurum problemidir. Duygunun işleme biçimindeki düzenleme ve kontrol mekanizmalarındaki güçsüzlüklerin kişilere yönelik şiddet olarak karşımıza çıktığı vurgulanır. Öfkenin nörokimyasal süreci ve duygunun kişide çarpık işlem görmesine dikkat çekilir.

KADEM

KADIN TEHLİKESİZ İZLEME: DİĞERİNİN ANAHTARI VE ÇÖZÜM YOLU...

ÖFKENİN ZARARLARI

- Öfke duygusuyla ilgili araştırmalar bu duyguyu kısa süreli bir delilik olarak tanımlamaktadır. Öfke anında beynin salgıladığı üç kimyasa, damar sistemi ve bedene büyük ölçekte hasar vermektedir. Bu durum, ruh sağlığının da düşmanıdır.
- Öfke bir dışa vurum problemidir ve işleme biçimindeki düzenleme ve kontrol mekanizmalarındaki güçsüzlükler kadına yönelik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

KADEM

KADIN TEHLİKESİZ İZLEME: DİĞERİNİN ANAHTARI VE ÇÖZÜM YOLU...

ÖFKENİN ZARARLARI

Araştırmalar, erkeklerin öfkesini kadınlardan daha kolay dışa vurduğunu göstermektedir.

Kadınların uzun süreli, öfkelerini bastırmaları halinde ise depresyon gösterme eğilimleri artmaktadır.

Sigara ve alkol kullanımı da öfkenin problemli bir şekilde dışa vurulmasına sebebiyet vermektedir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Öfke anında beynin salgıladığı üç kimyasalın damar sistemi ve bedendeki hasarları da çok büyüktür. Özellikle adrenalin yükselmesi kan atım hızını artırır. Boyun ve omuzlardaki kasılmalar salgılanan kimyasal maddelerle ilgilidir. Uzun süren öfke bireysel savaş durumunda olma gibidir. Kana karışan kolesterol ve şeker, yağ asitlerini yükselterek yüksek tansiyon ve şeker hastalığına neden olur. Öfkenin dışa vurum biçiminin beden ve ruh sağlığının düşmanı olduğu görülmektedir. Erkeklerin öfkesini kadınlardan daha kolay dışa vurduğunu görmekteyiz. Sonuç odaklı düşünme biçimi de onların öfkelerini kişiselleştirerek (sen ne salak bir kadınsın) ya da dayak atarak (tekme tokat, demir, sopa ile) dışa vurmalarına neden olmaktadır. Sigara ve alkol kullanımlarında öfke dışa vurum problemidir. Sonuçta mağdur hem kendileri (sağlık) hem de aileleri (çocuk ve kadınlar) olmaktadır. Kadınların uzun süreli öfke içe atımlarında ise depresyon gösterme eğilimleri artmaktadır. Nitekim dünyada ve ülkemizde depresyon eğilimi ve hastalığı kadınlarda daha yüksektir. Kadınların süreç odaklı düşünme biçimleri onların empatik yanlarını güçlendiren bir özellik yaratabilir. Ancak konuşma dilinde davranışa, âna özgü ifade edilen kızgınlık ve öfke depresyona dönüşmeden dışa vurulmuş olabilir.

> SLAYT 12 “Şiddet Döngüsü”

Şiddete başvuran kişilerin çaresizlik ve güçsüzlüğünün onları bu davranışı döngüsel olarak tekrarlamaya yönelttiği görülmektedir. Bu doğrultuda:

Birinci aşama: Şiddet uygulayan kişi, gerilim yaratır, kıskançlık gösterir, karşındakinin davranışlarını kontrol eder.

İkinci aşama: Şiddet gösteren kişi kontrol edici davranışlarını artırarak, basit ve önemsiz şeylerden olay çıkarır. Çatışma yaratır. Bu çatışmada hakaret, küfürlü konuşma, tehdit, aşağılama ve dayak görülebilir.

Üçüncü aşama: Şiddet sertleşir ve büyür. Aynı anda uygulayan, “Bu eteği giymeseydin bunu yapmazdım. Benimle böyle konuşmasaydın dayacağı hak etmezdin.” gibi bahaneler hazırlar.

Dördüncü aşama: Şiddet uygulayan kişi suçluluk duygusu içinde hemen gönül almaya çalışır, daha makul ve mantıklı olmaya çalışan bir tutum sergilemeye başlar. Bu noktadan itibaren yeniden gerilim yaratmaya gerekçe oluşturma dönemine girilirken, aynı davranış döngüsel olarak devam eder.

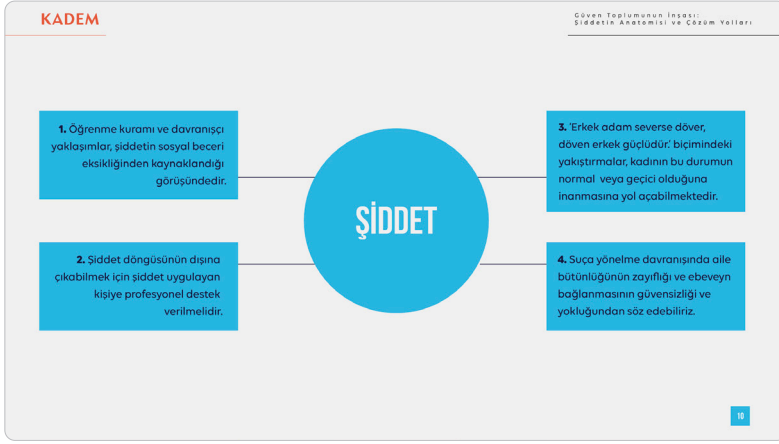
! **KONUŞMACI NOTU**

Şiddet davranışında bulunan kimselerde çoğunlukla çevresel faktörlere adapte olmakta zorlanma gibi pek çok özellik görülür.

Genel olarak kaygılı, güvensiz ve depresif kişilik özelliklerine sahiptirler. Kaçınılamaz olaylar için başkalarını suçlayan, savunmacı veya alıngan, güvenmekte ve karar vermekte zorlanan, benmerkezci kişiler olarak karşımıza çıkarlar. Böyle kişiler sorun çıkartır, çatışma oluşturur, şiddet uygular ve buna bahaneler sunarlar. Sonrasında ise suçluluk duygusuyla gönül almaya çalışırlar. Ancak bu andan itibaren süreç başa döner ve aynı döngü ile devam eder.

> **SLAYT 13**

Şiddete başvuran açısından huzursuzluk ve gerginliğin yeniden tekrarı, şiddet mağduru kadının duygusal kütlüğü karşısında ortaya çıkar. Öğrenme kuramı ve davranışçı yaklaşımlar, şiddet uygulamanın sosyal beceri eksikliğinden de kaynaklandığı görüşünü benimsediği için, şiddet uygulayan erkeğe yeni ve işlevsel davranış biçimleri öğrenmesi yönünde profesyonel destekler verilmelidir. Nadir de olsa kadının kocayı kendine yöneltmek sevgi ve ilgi görme ihtiyacını karşılama eylemi (histerik tepkisellik) de duygusal açıdan dengesiz durumlara örnektir. Kadının sosyalleşme sürecinde öğrendiği "erkek adam severse döver, döven erkek güçlüdür" biçimindeki yakıştırmalar onun bu duruma sessiz kalmasına bazen de kışkırtan olmasına yol açmaktadır. Burada söz konusu şiddet davranışının bireyde kendisini doyuma ulaştıran sevgi nesnesinin kaybına ilişkin yanılısamalı algısı, sıklıkla erkeği şiddete yöneltmektedir.

> SLAYT 14

Çocukluk yıllarında anne-çocuk arasında güvensiz bağlanmanın oluşması, yetişkinlikte romantik ilişkileri olumsuz etkilemektedir.

Suçta yönelme davranışında aile ile bütünlüğünün zayıflığı, ebeveyn bağlanmasının güvensizliği ve yokluğundan söz edebiliriz.

Güvenli ve sürekli ilişkinin varlığı, erkeği öfkesini şiddet olarak göstermekten alıkoyarken kadını istismar ve güvensiz ortama karşı korur.

› **SLAYT 15**

Erkeğin egemenliğinin kutsanması ve kadının değersiz görülmesi, aşağılanması geleneksel kültürlerden ve dönemlerden gelen yüklerdendir. Reklamlardan dizilere kadar bütün söylemlerde zayıf cinsin kadın, güçlü cinsin erkek olması tekrar eden bir kısır döngüyü gündeme getirmektedir. Cinsiyetçiliğin en bariz örneklerinden bazıları atasözleri, deyimler ve argoda görülmektedir kaşık düşmanı, eksik etek, saçı uzun aklı kısa gibi...

KADEM

Güven Toplumuun İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

- Erkeğin egemenliğinin kutsanması ve kadının değersiz görülmesi, aşağılanması geleneksel kültürlerden ve dönemlerden gelen yüklerdendir.
- Reklamlardan dizilere kadar bütün söylemlerde zayıf cinsin kadın, güçlü cinsin erkek olması tekrar eden bir kısır döngüyü gündeme getirmektedir.
- Cinsiyetçiliğin en bariz örneklerinden bazıları atasözleri, deyim ve argoda görülmektedir; "kaşık düşmanı", "eksik etek", "saçı uzun aklı kısa" gibi.

15

> SLAYT 16 “Şiddetin Ortaya Çıktığı Alanlar”

Ev İçi Şiddet

Ev içi ortamın çatışmalı ve gergin havası çocuklar üzerinde olumsuz etki yaratır. Aile çocukların yaşamındaki vazgeçilmez gücünü ve değerini, çocuğa güven veren, onun toplumda kabulünü sağlayan, uygun davranış kalıplarını öğrenmesinde örnek ve destek olan, sorunlarını çözmeye yol gösterip rehberlik eden özelliğinden alır. Bu slaytta ev içinde şiddetin toplumsal boyutta şiddetin kaynağı olduğuna, mücadelenin topyekûn sorumluluk olarak yürütülmesi gerektiğine dikkat çekilir. Çocuğa yönelik şiddetin, nedenlerine göre (çocuk kaynaklı, çevre kaynaklı, toplumsal nedenlerden kaynaklı) sınıflandırılmasından bahsedilir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Ev içi şiddet ve istismarın toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla topyekûn mücadele gerekli ve değerlidir. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar ile annesine şiddet gösterilmesine tanıklık eden çocuklar istismar riski ile karşı karşıyadır. Fiziksel şiddet sonucu ev içi yaralanmalar, anneyi korurken araya giren çocuklarla ilgili ölüm haberleri mevcuttur. Bazı durumlarda şiddet mağduru kadının çocuğa, yaşlıya, engelliye, evcil hayvanlara yönelik şiddeti de söz konusudur. Çocuğa yönelik şiddet, nedenlerine göre çocuk kaynaklı, çevre kaynaklı, toplumsal nedenlerden kaynaklı olarak sınıflandırılmaktadır.

Güçlünün güçsüze yönelik her tür saldırganlığı ev içi şiddet olarak değerlendirilir. Kadınlar sıklıkla babaları, eşleri, erkek kardeşleri gibi çok yakınındaki kişilerin istismarı ve şiddetine maruz kalmaktadır. Ev içi ortamın çatışmalı ve gergin havası çocuklar üzerinde olumsuz etki oluşturur.

- Çocuklara yönelik cinsel istismar suçlarında, suçlunun hısımlık durumunda ceza yarı oranda artırılmaktadır.
- Kasten yaralama suçu eşe ve kardeşe karşı işlenmişse cezanın ağırlaştırılması söz konusudur.
- Dünya Sağlık Örgütü şiddet verilerine göre kadınların %35'i şiddet görüyor, %35'i birlikte yaşadığı kişilerce öldürülüyor.
- 700 milyon kadın 18 yaş altı evleniyor.
- 250 milyon kadın 15 yaş altı evlenmeye zorlanıyor.

> ***İş Yerinde Şiddet***

Bu başlıkta iş yerinde ayrımcılık, mobbing ve cinsel taciz durumlarına dikkat çekilir. Türkiye’de verilerin bulunmaması, konuyla ilgili farkındalığın yetersizliği ve ifşanın olmaması üzerinde durulur.

! KONUŞMACI NOTU

İş yerindeki ilişkide bir fail-mağdur ilişkisinin varlığı, çalışma ilişkisinden kaynaklanan özelliği, kişilik haklarının ihlaline ulaşan boyutu, sürekli ve sistematik olma durumu, belirli bir amaç doğrultusunda kasıtlı davranışların olması mobbingdir. İş yerindeki psikolojik taciz bir yıldırma ve uzaklaştırma davranışıyken, cinsel taciz bir yaklaşma davranışıdır. Cinsel taciz de bütün ülkelerin gündeminde olan bir sorundur. İş yerinde cinsel taciz, cinsellik temeline dayalı ya da bu anlama gelecek davranışlardan oluşan ve muhatabı tarafından kabul edilmeyen, karşılık bulmayan davranışları içermektedir. Bu çerçevede cinsel amaçlı gerçekleşen fiziksel, sözel davranışlar ya da pornografik nesne veya materyal kullanılarak, şehvet ve cinsel içerik özelliği gösteren mesajlarla çalışanın hak ihlaline maruz kalmasına neden olma durumu cinsel taciz olarak değerlendirilmektedir. Çalışma yaşamındaki ve iş yaşamındaki pek çok sorun ayrı roller ve buna ilişkin kendilik algılarıyla düzenlenebilir, dengelenebilir.

Dünya Sağlık Örgütü şiddet verilerine göre iş yerlerinde kadınların %47’si eşit muamele görmediğini söylerken, %15’i ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmektedir.

Türkiye’de iş yerinde cinsel istismara ilişkin kesin veriler bulunmamakta, mobbing ile ilgili herhangi bir adli vakaya da ulaşılamamaktadır.

› **Sokakta ve Okulda Şiddet**

Sokakta ve okulda şiddetin kaynağına dikkat çekilir. Çocukların oyun ve sosyal ilişkiler geliştirebilmesiyle ilgili yeterli alana sahip olamaması, duyguların tanıma ve yönetimine dair yetersiz kalışı vurgulanır.

! KONUŞMACI NOTU

Sokakta ve okulda şiddet, toplumsal alandaki çatışmalardan birisi olarak ele alınabilir. Günümüzde çocukların sokaktaki yaşam ve oyun alanları çok sınırlanmıştır. Ancak okul çağındaki yaş grubunun okulda ve okul sonrası boşluklarda birbiriyle çatışması kaçınılmazdır. Sokak ve okuldaki çatışmaların şiddete dönüşen boyutunu iki başlıkta toplayabiliriz.

→ Akranlar arasındaki zorbalık ve şiddet.

→ Yetişkinden kaynaklanan (öğretmen, komşu bakkal vb.) şiddet ve istismar.

Gerçekte bireyler arasındaki ya da çocuklar arasındaki çatışmalar dengelenemediğinde ya da dönüştürülemediğinde şiddet ortaya çıkmaktadır. Yetişkinden çocuklara yönelik her tür şiddette, genel şiddet türlerinin bütününe görmek mümkündür. Okulda ve sokakta akran zorbalıklarının dönüştürülmesine yönelik çabaların, toplumun her kesimine yaygınlaştırılması gerekmektedir. Belediye yaşam merkezleri, kütüphaneler, sosyal hizmet merkezleri, gençlik merkezleri ve sivil toplum örgütlerinde, gençlerin farkındalık eğitimlerine önem vererek, çatışmaların saldırganlık ve şiddete dönüşmesi önlenmektedir. Gençlerimizin ve çocuklarımızın ötekini suçlamadan "hayır" demeyi öğrenmeleri çok önemli bir yaşam becerisidir. Bu doğrultuda kazanılan farkındalıklar, duygulanım, düşünüş ve algılar, farklılıklara hoşgörülü bir gençlik oluşturabilir.

Dünya Sağlık Örgütü şiddet verilerine göre öğrencilerin %62'si şiddet gördüğünü ifade ederken, %22'si kendini güvende hissetmediğini söylemektedir.

> **Medya ve Şiddet**

Medyanın haber, dizi, film politikalarına dikkat çekilir. Dijital medya ve oyunların şiddet içerdikleri ve şiddet davranışını artırdıkları ifade edilir. Medyanın şiddet haberlerini verirken sergilediği etik duruşunun ve toplumsal sorumluluğunun reklam alma ve reyting kaygılarıyla bağlantısı devam ettiği sürece, şiddet kültürünün pompalanmasında etkin bir araç olarak rolünü oynamaya devam edeceği vurgulanır.

! KONUŞMACI NOTU

Bilindiği gibi 19. ve 20. yüzyıl görsel iletişim sistemleri toplumsal yaşantıların nicel ve nitel unsurlarının tamamını yöneten, yönlendiren, en azından etkileyen özellikleriyle ailenin bile yerine geçen sosyalleştirme vasfına sahip olmaya başlamıştır. Çocuk programları, eğitim, eğlence, belgesel, okul ve dil programlarıyla hem çeşitlilik hem de her ihtiyaca cevap veren özelliğiyle olumlu yanlarından söz edebiliriz. Ancak kimi çatışmalı içerik ve kurgularıyla (diziler, evlenme programları, şiddet filmleri) günümüz şiddeti ile bağlantılarını görmezden gelemeyiz. Şimdilerde medya okuryazarlığı gibi spot ve işaretlerle çocuklar ve toplum daha seçici ve kanal değiştirmeye yönlendirilmiş olsa da telefonlar ve bilgisayarlarda izlenen dizi ve filmler bu işlemi devam ettirmektedir.

Bölgemizde ve dünyada yaşanan şiddet olaylarının, savaş haberlerinin sunum şekli, bilgiyle eğlencenin iç içe geçmiş yapısı maalesef şiddet haberleri ile eğlence haberleri arasındaki sınırları ortadan kaldırmaktadır. Kitle iletişim araçlarının demokrasinin dördüncü kuvveti olarak toplumun bilgi alma hakkını karşılaması ile kamuoyunda bilinç oluşturma görevinin bu denli karışması ve olumlu etkinin azalmaya başlaması da bir başka şiddet unsuru olabilir. Medyanın şiddet haberleri vermekle ilgili etik

duruşunun ve toplumsal sorumluluğunun, reklam alma ve reyting kaygılarıyla bağlantısı devam ettiği sürece, şiddet kültürünün pompalanmasında etkin bir araç rolünü oynamaya devam edeceği açıktır. Sorumlu ve örgütlü bir vatandaşlık bilinciyle, imza kampanyası vs. eylemlerle medyanın içeriğine yön verilebilir.

Son yıllarda haber verilirken uygulanan, yüz karartma ve ses değiştirme teknikleri kişisel hakları ve güvenliği korumak olarak değerlendirilebilir. Ancak günlerce süren ölümcül şiddet haberlerinde toplumun terörize olan parçalarına da tanıklık ediliyor. Bazı dönemlerde bazı bireylerin panik atak ve kaygılarının tetiklendiği görülebiliyor. Medya ve gazete haberlerinde görüntülenen cinayet haberlerinin kadınların ve toplumun korku ve kaygılarını artıran, toplumdaki umutları olumsuz etkileyen boyutlarını görmek mümkündür. Bazı durumlarda da toplumsal duyarlılıkları yok ederek yozlaşmaya neden olmaktadır. Çocukları bir nesneyi almaya, vermeye ve/ya yemeye zorlayarak görünmez bir şekilde şiddet oluşturan öğeler içermektedir. Söz gelimi ailenin geliri yeterli olmasa da çocuk kanallarındaki ve haber kanallarındaki tüketim pompalayan reklamlar da şiddet uyarıcı olarak ele alınabilir.

Bilinçli ailelerin bile çocuk kanallarındaki çizgi filmlere yerleştirilen ya da reklamlardaki sembolik öğelere ilişkin duyarlılığı etkisiz olabilir. Hareketsiz yaşam, bilinçsiz beslenme ve tüketim nesnelерinin fetişizmi, kendilik algısının sahip olduklarıyla güçlenmesi gibi hastalıklı bakışlar oluşturabilmektedir. Bu sürecin toplumda uzun erimli kopuşlarla etiketlemeler yarattığını hüznle izleyebiliriz. Ulusal ve yerel televizyon programlarında çocuğa ve topluma yönelik şiddet unsurlarından bütünüyle arınma mümkün olamayacağına göre, örgütlü ve sorumlu ebeveyn olmayı başarmak durumundayız.

> **Şiddetin Önlenmesi**

Şiddeti önlemede en doğru yaklaşımın uygulanmış şiddeti cezalandırmaktan ziyade meydana gelmeden önlemek olduğu, bunun ise ancak eğitim sayesinde mümkün olabileceği vurgulanır.

Çocuğun içinde doğup büyüdüğü ilk sosyal ortam olan ailede, sevgi, değer, güven gibi duyguları tecrübe etmesi fiziksel ve psikolojik gelişiminin yanı sıra sağlığı için de son derece önemlidir. 6 yaşına kadarki çocukluk tecrübelerinin daha sonraki dönemdeki davranışlar üzerinde etkili olacağıın altını çizmek gerekir.

> **SLAYT 17 “Şiddetin Önlenmesi”**

Eğitsel Yaklaşımlar

Eğitsel Yaklaşımlar: Eğitsel yaklaşımlar erken gelişim dönemlerinden itibaren dinî, ahlakî ve insanî değerlerin pedagojik yöntemler kullanılarak genç bireylere kazandırılması, aynı zamanda çocuk ve gençlere yönelik empati, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimlerini kapsamaktadır.

Aile ortamında sevgi, ilgi ve bakımdan yoksun olarak yetişen çocuklarda fiziksel gelişim geriliği, psikolojik sorunlar ve şüpheli, kaçınmacı bağlanma yapısı gelişmektedir. Ayrıca çocukluk döneminde kolay inanırlık, itaat ve taklitçilik eğilimi güçlüdür. Ailede şiddete tanık olan veya şiddete maruz kalan çocuklar şiddet uygulamayı öğrenmekte ve yetişkinlik dönemlerinde şiddet eğilimli bireyler haline gelebilmektedirler.

Bazı toplumsal normlar ve kadına yönelik problemlili bakış açısı şiddet davranışına yol açabilmektedir. Geçmişten günümüze pek çok ataerkil toplumda evin reisinin eş ve çocuklarına şiddet uygulaması doğal bir hak olarak görülmektedir. Dolayısıyla toplumsal normlardaki kadın ve çocuğu bir mal olarak gören, kadınların özgür irade ve haklarını hiçe sayan problemlili bakış açısının eğitim yoluyla değiştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

Güven Toplumuun İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

- **Tıbbi Yaklaşımlar:** Şiddet tedavisinde psikoterapi, bilişsel müdahale, gevşeme egzersizleri, bibliyoterapi, müzik terapi ve ilaç tedavisi gibi yöntemler kullanılmaktadır.
- **Terapi Yaklaşımları:** Yüksek şiddet riski olan bireylere yönelik birtakım terapi yaklaşımları mevcuttur. Bunlardan bazıları Multisistemik Terapi, İşlevsel Aile Terapisi, Çok Boyutlu Tedavi Destekli Bakım'dır.

! KONUŞMACI NOTU

Şiddetle mücadele için bireysel ve toplumsal düzeyde sistematik, çok boyutlu ve bütünlüklü müdahalelere ihtiyaç vardır.

- Toplumun refah düzeyinin gelişmesi, demokrasi kültürünün aileden başlayarak bütün yaşam alanlarında bir yaşam becerisine dönüşmesi en değerli önlemlerendir.
- Şiddete sıfır tolerans politikasının hukuki düzeyde vazgeçilmez ve ertelenmez öncelik olarak değerlendirilmesi beklenmektedir.

Aile içinde çocukların; kişiler arası beceri, benlik saygısı, özgüven, bilinçlilik gelişimi, sosyal sorumluluk boyutlarında güçlendirilmesine olan ihtiyaç büyüktür. Şiddet en çok birlikte yaşamda ortaya çıktığına göre, birlikte yaşama geçişten itibaren aile ve çift eğitim programlarının düzenlenmesi şiddetin azalmasına, ortadan kalkmasına hizmet edecektir. Bu çerçevede şiddeti önleme, kapsamlı ve bütünlüklü bir yaşam becerisidir.

- Kadına yönelik şiddet ortaya çıkmadan düzenli aile çalışmalarıyla durdurulabilir.
- Kadına yönelik şiddeti önleme çalışmalarında toplumsal iş birliği (kamu, özel STK) kaynak desteği olarak değerlidir.
- Aile danışmanlığı hizmetlerine ağırlık verilerek aile eğitimlerinin toplumda süreklilik kazanmasına ihtiyaç büyüktür. Bu eğitimlerde bilgi kadar eşlik, ana-babalık, evlatlık rollerine ilişkin beceri ve farkındalık kazandırılması da önemlidir.

Aile hayatı eğitim programları, evlilik öncesi hazırlık, okullardaki bireysel ve aile çalışmalarına ilişkin birçok destek hizmetinin yaygınlaştırılıp, etkinleştirilmesi gerekir.

> **Tıbbi Yaklaşımlar**

Şiddete yönelik tedavi yaklaşımları genellikle cinsiyet, yaş grubu veya belli tür şiddet çeşitlerine sahip belirli tür kitle üzerinde odaklanmış birtakım psikiyatrik ve farmakolojik uygulamaları içermektedir. Bazı durumlarda sağlık hizmeti sağlayıcıları, sosyal kurum temsilcileri ve hukuk büroları arasındaki etkileşimi içeren geniş kapsamlı müdahaleler gerekmektedir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Şiddeti önleme ve tedavi uygulamaları, bazı zihinsel hastalıklar ve aile uygulaması temelli hizmetler haricinde genellikle aileden ziyade bireye yöneliktir. Şiddet tedavisinde psikoterapi, bilişsel müdahale, gevşeme egzersizleri, bibliyoterapi, müzik terapi ve ilaç tedavisi gibi yöntemler kullanılmaktadır. Şiddet davranışının eşlik ettiği akut çalkalanma ve diğer durumlarda acil tedavi olarak hipnotikler, antipsikotikler, antikonvülzanlar veya genel anestezipler kullanılmaktadır. Bu ilaçlar sakinleştirici etki yaparak şiddet içeren davranış sergilemeyi zorlaştırmaktadır (Volavka, 2002, s. 271).

Yüksek şiddet riski olan bireylere yönelik birtakım terapi yaklaşımları mevcuttur. Bunlardan bazıları Multisistemik Terapi, İşlevsel Aile Terapisi, Çok Boyutlu Tedavi Destekli Bakım'dır. Multisistemik Terapi (MST), ilk olarak 1970'lerin sonunda geliştirilmiştir. Ergenlik dönemindeki ciddi anti sosyal davranış bozukluklarının bulgu temelli tedavisinde geçerliliği kanıtlanmış ve yaygın olarak kullanılmakta olan aile ve ev tabanlı bir müdahale yöntemidir. MST'de şiddet davranışı çok nedenli olarak görülmekte ve belirli risk faktörlerine uygun korucuyu faktörlerin tespiti için kişiye özgü müdahaleler yapılmaktadır. İşlevsel Aile Terapisi'nde şiddet sorunu işlevsiz aile ilişkilerinin bir belirtisi olarak görülmektedir. Bu nedenle sorunlu davranışa odaklanmak yerine müdahaleler semptom değişimine götüreceği şekilde aile davranış

desenlerini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Çok Boyutlu Tedavi Destekli Bakım müzmin ocuk suçluların ev dışında, kontrol altında, tedavi amaçlı bakımı için çok yönlü olarak tasarlanmış bir müdahale dizisidir. Bu tedavi yöntemi sosyal öğrenme teorisinin ilkelerine dayanmakta ve sosyal ekolojik kavramsal yapı içinde uygulanmaktadır (Donnelly & Ward, 2015, s. 162,163). Düzeltici tedavilerde temel amaç, bireyin psiko-sosyal uyum bozukluğunu düzelterek yeniden suç işleme eğilimini azaltmaktır. Bundan dolayı müdahaleler, şiddet veya suç riskini artıran faktörlerin etkilerini tedavi etmek üzere tasarlanmalıdır. Örneğin madde bağımlılığı tedavisi suç veya şiddet eğilimini azaltmaktadır (Borum & Verhaagen, 2006, s. 154). Tedavi hizmetleri genellikle yatan hasta veya ayakta tedavi kliniklerinde, sağlık çalışanları veya sosyal hizmetler görevlileri tarafından verilmektedir. Tedavilerde bireysel veya grup psikoterapisi; şiddete yönelik tutum değiştirme programları, meslek yeterlilik, öfke yönetimi ve kişiler arası ilişkileri geliştirme programları; antipsikotikler, duygu durum dengeleyicileri içeren psiko-aktif ilaçlarla tedavi ve madde bağımlılığı programları yer almaktadır. Ayrıca tedavilerin diğer bir önemli yönü fiziksel hastalık, kişiler arası zıtlaşma, işsizlik, hukuki sorunlar gibi akut stres kaynaklarını azaltmasıdır. Çünkü yaşam stresi zihinsel hastalıkları tetikleyebilir veya daha kötü bir hale getirebilir. Stres kaynaklarını azaltma kriz yönetim merkezleri, yasal danışmanlık hizmetlerinden destek almayı gerektirebilir (Scott & Livingston, 2007, s. 16).

› SLAYT 18 “Şiddetle Mücadelenin Hukuki Boyutu”

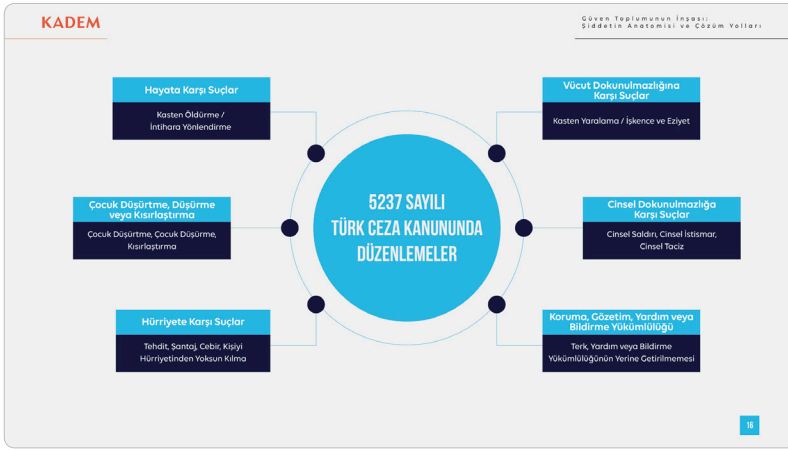
Eğitsel Yaklaşımlar

Eğitimin bu bölümünde şiddetle mücadelenin hukuki boyutu ele alınarak şiddetle mücadelede hukuki yaptırımlara, müdahale ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı metinler, “Güven Toplumunun İnşası Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları” adlı yayınının ilgili bölümünde bulunmakta olup bu sunum ile ana çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

> **SLAYT 19** “Kadına, Çocuğa ve Güçsüz İnsanlara Karşı Uygulanan Şiddetle Mücadelenin Hukuki Boyutu”

Burada konuşmacı şiddetin cezalandırılmasına ilişkin Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen kasten öldürme, intihara yönlendirme, kasten yaralama, işkence ve eziyet, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, cinsel taciz suçları ile tehdit ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarının unsurlarından bahseder.

! **KONUŞMACI NOTU**

Anayasa ile düzenlenen hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi halinde ceza kanunları ile bu ihlaller cezalandırılır. 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu da odağında insan olan, insan hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlayan bir kanundur. Ceza kanunu ile öncelikle suçun işlenmesinin önlenmesi ve suç işleme oranlarının asgari düzeye inmesi, ikinci olarak da suçun failini en kısa zamanda

bulup kusuruyla orantılı olarak cezalandırılması gerekir. Son olarak da verilen cezalar infaz edilirken hükümlülere yönelik uygulanacak olan prosedürler ve eğitim programları ile kişinin tekrar topluma kazandırılması amaçlanır. Nitekim yeni TCK ile kadınların mağduriyetine sebebiyet veren hükümler yürürlükten kaldırılmış ve kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi amacıyla düzenlemeler getirilmiştir. Yine 2012 yılında kadına karşı şiddetle mücadelede yeni standartlar belirlemek amacıyla 6284 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir.

Şiddetle mücadelede TCK'da yer alan önemli düzenlemelere bakacak olursak; kasten öldürme suçu, bir kimsenin keyfi olarak yaşama hakkından mahrum bırakılması olup, ceza kanunlarında en ağır ceza ile karşılanır. Bu suçun cezalandırılması ile korunan hukuki değer, yaşama hakkıdır. Devletin en önemli görevlerinden biri kişilerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır. Yaşam hakkı da ulusal ve uluslararası bütün belgelerde can güvenliği olarak koruma altına alınmıştır. Devletler topraklarında yaşayan kişilerin hayatını, ölümlerle sonuçlanabilecek bütün saldırılara karşı korumak pozitif yükümlülüğü altındadır. Kastan öldürme suçu tasarlayarak, canavarca hisle, vahşice veya eziyet çektirerek, altsoy, üstsoy, eşe, boşanmış eşe ve kardeşe karşı işlenirse, kendini savunamayacak durumda olan çocuk, yaşlı, özürsüz vb gibi, kadına karşı, kan gütme saiki veya töre saikiyle işlenirse ağırlaştırılmış müebbet cezası ile cezalandırılır.

İntihar ise TCK'da suç olarak düzenlenmemiştir. Çünkü kişinin kendini öldürmesi suç oluşturmaz. Bu nedenle intihara azmettirme ve yardım etme de kural olarak suça iştirak şeklinde değerlendirilemez. Çünkü kendisi suç olmayan bir fiile iştirak da olmaz. Bu nedenle azmettirme, teşvik etme veya yardım etme suretiyle başkalarının hayatına kastedenlerin cezasız kalmaması için kanun koyucu intihara yönlendirme adı ile ayrı bir suç tipi oluşturmuştur. Devlet kişilerin yaşam hakkını korumak amacıyla

başkalarını intihara yönlendirmeyi yaptırıma bağlamıştır.

Vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda ise kişinin doğumundan ölümüne kadar vücuduna ve sağlığına yönelen saldırılar ceza kanunları ile yaptırım altına alınarak kişilerin vücut bütünlüğü korunmaktadır. Yalnızca fiziki olarak değil, ruh ve akıl sağlığı, algılama yeteneği bakımından da koruma sağlanmalıdır. Bununla, kişinin beden ve akıl sağlığı ile vücut bütünlüğünün yanı sıra toplumsal değerler de korunmuş olur. Burada da suçun eşe karşı ve belli akrabalara karşı işlenmesi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak kabul edilmektedir. Bu nitelikli halde amaç birbirine bu denli yakınlığı bulunan kişilerin birbirini yaralayacak veya öldürecek kadar kötü iradeye sahip olmalarıdır.

İşkence fiilinin cezalandırılmasında ise bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel olarak veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama ve irade yeteneğinin etkilenmesine, aşığılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisinin cezalandırılması amaçlanmaktadır. Bu suç bakımından zaman aşımı söz konusu değildir. Eziyet suçunda da bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak olan davranışları gerçekleştiren kişiler hapis cezası ile cezalandırılır.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan biri ise; cinsel saldırı olup 18 yaş üstüne karşı işlenen ve vücut dokunulmazlığını ihlal eden hareketlerdir. Burada vücuda temas içermesi nedeniyle mağdurun hem dokunulmazlığı hem de fiziksel ve ruhsal bütünlüğü korunmaktadır. Çocukların cinsel istismarı suçunda ise suç 18 yaş altındaki kişilere karşı işlenmektedir. Burada 15 yaş altındaki çocukların iradesi geçersiz olup 15 yaş altındaki çocuğa karşı işlenen her türlü cinsel davranışlar cezalandırılmaktadır. 15 yaş üstü çocukların ise vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel davranışlara karşı açıkladığı rıza geçerlidir.

Ancak 15 yaşı doldurmuş bir çocuğun cinsel ilişkiye rızasını kanun koyucu kabul etmemiş ve şikâyete tabi bir suç olarak yaptırıma bağlamıştır. Cinsel taciz suçunda ise kişilerin cinsel amaçlı olarak vücut dokunulmazlığı ihlal edilmeksizin rahatsız edilmesidir. Yolda yürüyen birine şehvi amaçla bir şeyler söylemek, söz atmak, takip ederek laf atmak, bıyık bükme, el kol hareketleri yapmak vb. suçların cezalandırılması şikayete tabidir.

Hürriyete karşı suçlardan tehdit suçunda ise kişilerin iç huzuru, sükûnu ve güvenlik duygusu korunmaktadır. Tehdit: Bir başkasını, kendisinin veya bir yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit etmektir. Silahla, imzasız mektupla, tanınmayacak hale girerek, birden fazla kişi tarafından birlikte, bir suç örgütünün oluşturduğu korkutucu güçten yararlanarak işlenmesi hali suçun nitelikli halini oluşturur.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunda ise bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişi cezalandırılmaktadır. Suçun cebir ve şiddet kullanılarak işlenmesi hali ile silahla, birden fazla kişi tarafından birlikte; kamu görevi nedeniyle, kamu görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak, üstsoy-altsoy veya eşe karşı, çocuğa veya kendini savunamayacak kişiye karşı işlenmesi halinde ceza bir kat artırılır. Kişiyi hürriyetinden alıkoyma suçunun cinsel amaçla işlenmesi halinde ceza artırılır. Bu suç ile kişinin istediği gibi hareket etme hürriyeti hukuka aykırı olarak uzun veya kısa bir süre ortadan kaldırılmakta veya çeşitli şekillerde sınırlandırılmaktadır.

› **SLAYT 20**

20 numaralı slaytta eğitimci, konuyu pekiştirmek üzere katılımcılara KADEM'in "Yasaya Tutun" başlıklı kamu spotu videosunu izletir.

> **SLAYT 21**

21, 22 ve 23. slaytlarda konuşmacı 4320 sayılı kanun ile 6284 sayılı kanun arasındaki farkları ve 6284 sayılı kanunda getirilen koruma ve önleme tedbirlerini detaylı bir şekilde anlatır.

KADEM

KİŞİLERE YÖNELİK ŞİDDET

- Aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla hazırlanan Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un yeterli görülmemesi üzerine kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirleri düzenleyen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir.

Güven Toplumuna İhtesaz: Şiddetin Önlenmesine Özgün Yolları

! KONUŞMACI NOTU

6284 sayılı kanunun kabulüyle beraber kadına karşı şiddet sorunu özel alanda kalan bir sorun olmaktan çıkartılıp, toplumsal bir mesele olarak ele alınarak bir devlet politikası olarak benimsenmiştir. Kadınlara karşı şiddet, evlilik içinde dayak, tecavüz, enest, cinsel taciz gibi konular konuşılmaya başlanmıştır. 4320 sayılı kanun eşlerden birinin veya çocukların aile içi şiddete maruz kalması halinde harekete geçmekte ve sadece evli olan ve

aile üyesi olan kişileri koruma altına almaktaydı. 6284 sayılı kanunda ise şiddet eylemlerine maruz kalan kişilere ve aile bireyelerine koruma getirilerek öncelikle en temel insan hakkı olan yaşam hakkının korunması ve kadın cinayetlerinin son bulması için, kurumların şiddetle mücadelenin her aşamasında aktif rol alması amaçlanmıştır.

6284 sayılı kanunla sadece şiddet uygulamış olan değil şiddet uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik olarak da tedbir kararları verilmesi ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişiler hakkında koruma kararları verilmesi sağlanmıştır. Yine koruma altına alınan kadının evli, bekâr, boşanmış, imam nikâhlı vs gibi medeni haline ilişkin ayrımlar kaldırılarak şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan herkes bakımından geniş kapsamlı koruma sağlanmıştır. 4320 sayılı kanunda sadece fiziksel şiddet tanımlanarak fiziksel şiddet uygulanması halinde koruma kararları verilmekte iken 6284 sayılı kanunla beraber şiddetin tanımı kadınlara yalnızca kadın olduklarından dolayı ve kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile uygulanan her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak tanımlanmıştır. Şiddetin meydana geldiği yer bakımından toplumsal, kamusal veya özel alan vurgusu yapılarak, her türlü şiddete karşı koruma sağlanmıştır. Yine ilk kez bu kanun ile tek taraflı ısrarlı takip mağduru tabiri de düzenlenmek suretiyle başka bir kişiye yönelik, kendi güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden, kasıtlı ve tehditkâr davranışlar bakımından koruma ve önleme tedbirleri verilmesi sağlanmıştır.

Şiddet sadece ev içi şiddet olmaktan çıkartılarak şiddet mağduru ve şiddeti uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan anne, baba, kardeş, torun, amca, dayı, hala, teyze gibi diğer kişiler arasında, evlilik bağı olmadan aynı hanede yaşayan kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak genişletilmiştir.

6284 sayılı kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirler getirilmiştir.

**a-Mülki Amir Tarafından Verilecek KORUYUCU TEDBİRLER
(Vali-Kaymakam)**

- Şiddet mağduru için ve varsa çocukları için barınma yeri sağlamak.
- Diğer yardımların dışında geçici maddi yardım sağlamak.
- Psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal rehberlik-danışmanlık sağlamak.
- Hayati tehlikesi varsa koruma altına almak.
- Varsa çocukları ve çalışıyorsa kreş imkânı sağlamak.
- Olayın aciliyetine göre kolluk amiri tarafından da koruma altına almak ve barınma sağlamak kararı verilebilir.

b-Hakim tarafından verilecek KORUMA TEDBİRLERİ (Aile Hakimi)

- İş yerinin değiştirilmesi.
- Müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri belirlenmesi.
- Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.
- Hayati tehlike bulunması halinde korunan kişinin aydınlatılmış rızası alınarak tanık koruma kanunu uyarınca tedbirler almak; kimlik bilgileri ve diğer bilgilerin değiştirilmesi.

c-Hakim Tarafından Verilecek ÖNLEYİCİ TEDBİR Kararları

- Şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama ve küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmayı yasaklama.
- Müşterek konuttan uzaklaştırma kararı verilerek şiddet mağduru için konutun tahsisi.
- Korunan kişinin iş yerine, okuluna yaklaşmama kararı vermek.
- Çocuklarla kurulmuş kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi veya kaldırılması.

- Korunan kişinin iletişim araçları ile rahatsız edilmemesi.
- Silah varsa kolluk kuvvetlerine teslim edilmesi.
- Bağımlılığı olması halinde tedavi olması.
- Şiddet mağdurunun yaşam düzeyine göre talep edilmese dahi resen tedbir nafakasına karar verebilir.
- Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi

› SLAYT 22

! KONUŞMACI NOTU

6284 sayılı kanun, anayasanın 10. maddesinde düzenlenen devlet, kadın-erkek eşitliğini sağlamak için gerekli tedbirleri alır ve pozitif ayrımcılık yapabilir hükmü gereğince kabul edilmiştir.

Devlet, şiddet eylemlerini önlemek, soruşturmak ve ulusal kanunlar uyarınca cezalandırmak için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü altındadır. Şiddetin önlenmesi ve koruyucu-önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik hizmetlerin takibinin sağlanması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur.

Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için şiddetin uygulandığı hususunda delil ve belge aranmaz. Yine şiddet mağduru olduğu iddiası ile kolluğa, polise, savcılığa veya mülki amirliklere müracaat eden kişiler, şiddet tehlikeli boyutlarda ise yani kişinin can güvenliği tehlikede ise kişi bilgilendirilir ve kendisine kalacak yer ile diğer koruma tedbirlerinin sağlanması için ŞÖNİM merkezlerine yönlendirilir.

Bu tedbir kararlarına aykırılık halinde şiddet uygulaya, ihlal edilen tedbir kararının niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararı ile 3 günden 10 güne kadar zorlama hapsine tabi tutulabilir. Zorlama hapsinin toplam süresi 6 ayı geçemez.

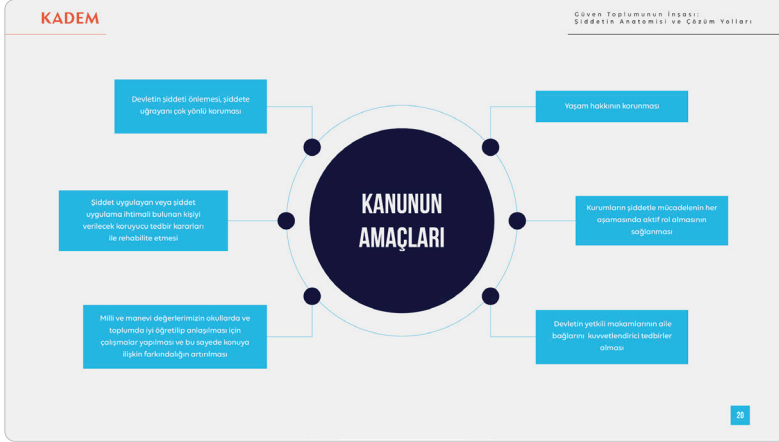
Şiddet eylemlerine maruz kalan kişilere ve aile bireylerine koruma vaat eden bu kanunun uygulanması aşamasında, şiddet mağdurunun ikinci bir mağduriyet yaşamaması adına temel bir takım ilkeler getirilmiştir. Koruma tedbir kararları verilirken insan onuruna yaraşır şekilde hizmet sunulması ve kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir ve düşüncelerden dolayı ayırım yapılmaması gerekir. Hakkında koruma kararı verilen kişilere özel ihtimam gösterilmesi ve korunması çok önemlidir.

Kısaca kanunlar her derde deva olan sihirli bir değnek değildir ancak yaşanan problemlerin çözümü için devletin yetkili makamlarının aile bağlarını güçlendirecek tedbirler alması, ayrıca milli ve manevi değerlerin okullarda ve toplumda iyi öğretilip anlaşılması için çalışmalar yapılması ve şiddet olayı hakkında farkındalık oluşturulması, toplumda gerçekleşen şiddet olaylarını önemli ölçüde azaltacaktır.

> **SLAYT 23****! KONUŞMACI NOTU****1-Politik Yaklaşımlar:**

Şiddete neden olan çevresel faktörlere yönelik yasama ve yürütme organları tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulanması gerekmektedir. Bunlar genel olarak ekonominin düzeltilmesi, yaşlı bakımı, çocuk istismarı, nafaka, alkol ve silah satışı, medyada şiddet içerikli yapımların yasaklanması ve çevre ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasıdır.

Şiddete yönelik politikalar geliştirilirken mikro ve makro şiddet faktörleri arasındaki ayrımın göz önünde bulundurulması gerekir.

Mikro seviyedeki faktörler: Aile yapıları, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, geçmiş gibi faktörlerdir. Örn: Çocuk akran şiddetine yönelik davranışsal terapi psikoterapi uygulanabilir.

Makro seviyedeki faktörler: grup, çevre, iklim, ekonomi gibi davranışları etkileyen özelliklerdir. Örn: işsizliğe ilişkin politikalar, kuraklığa ilişkin politikalar, iklim değişikliği sonucunda meydana gelen kuraklık, ani su baskınları, diğer doğal afetlere ilişkin politikalar vb.

Ebeveyn eğitimleri ve ev ziyaretleri artırılabilir.

Alkolden kaynaklanan şiddetin önlenmesi için fiyat ve vergi politikaları ile alkole erişimin zorlaştırılması, alkollüyen şiddet suçu işleyenlere satışının yasaklanması ve ceza indirimini yapılmaması düşünülebilir.

Yazılı ve görsel tüm medya kanallarında şiddet içerikli yayınlar yasaklanmalı, internetteki şiddet içerikli haber ve görüntüler hızlı şekilde denetlenmeli ve erişimi engellenmelidir.

Yoksulluk kaynaklı şiddeti önlemek için toplumdaki işsizlik ve gelir dengesizliğini azaltmaya yönelik stratejiler geliştirilmesi elzemdir.

2- Hukuki Politikalar

Şiddete yönelik hukuki yaklaşımlar genellikle tutuklama ilkeleri ve uygulamaları ile mağdur veya faile yönelik hakların korunması ve mahkeme standartları gibi kanuni yaptırımlardaki usullere ait değişikliklerdir. Hukuki yaklaşımların amacı:

- Suçlu ve mağdurların tespit edilmesi,
- Suçun soruşturma ve kovuşturulmasındaki delil ve prosedürlere ilişkin sorunların belirlenmesi,
- Mağdurları korumak için sivil müdahalelerin başlatılması,
- Mağdurların üzerindeki sosyal ve yasal kontrollerin artırılması,

→ Suçluların daha sonra suç işlemesinin önlenmesidir.

BUNLAR İÇİN NELER YAPILABİLİR?

- Şiddet suçlarına yönelik cezaların orantısız veya yetersiz olması ve belli aralıklarla genel af çıkması, hukuki yaptırımların caydırıcılığını azaltmakta ve suça meyilli kişileri cesaretlendirmektedir. Bu nedenle ceza ve ceza infaz sistemleri yeniden ele alınmalıdır.
- Fiziksel, psikolojik ve cinsel boyutları olan aile içi şiddeti önlemek için politikalar geliştirilebilir, yasal boşluklar giderilebilir ve hukuksal duyarlılık artırılabilir. Örneğin şiddet olaylarında failerin tutuksuz yargılanması kamu vicdanını zedelemektedir. Yine cinayet kurbanı kadınların cinayet öncesi defalarca koruma talebinde bulunması ancak şartları oluşmadığı gerekçesiyle taleplerin reddedilmiş olması vicdanları yaralamaktadır. Bunun için aile içi şiddet mahkemeleri kurulması düşünülebilir. Ayrıca bakım evlerinde yaşlı ve çocuklara uygulanan kötü muamelelerin önlenmesi için tedbirler artırılabilir.
- Ceza kanunlarının amacı, faili hem yapmış olduğu fiilden dolayı cezalandırmak hem de yeniden suç işlemesinin önüne geçmektir. Ceza infaz kurumlarında suçlulara yönelik olarak akademik eğitim, mesleki ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi için davranış değişikliği ve iyileştirme programları uygulanabilir.
- Kadın cinayetleri ve çocuk istismarı olayları akabinde toplumda idam cezasının geri gelmesi hususunda beklenti oluşmaktadır ancak yapılan araştırmalarda idamın tek başına şiddet eğilimini azaltan bir durum olduğu ispatlanamamıştır.

> **SLAYT 24**

Bu slayt ile katılımcıların şiddetin önlenmesine yönelik hukuki ve politik yaklaşımlar konusunda bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

KADEM Güven Toplumunun İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

 HUKUKİ YAKLAŞIMLAR	 POLİTİK YAKLAŞIMLAR
<p>Usule Yönelik;</p> <ul style="list-style-type: none">• Tutuklama İlkeleri ve Uygulamaları,• Mağdur veya Sanık Haklarının Korunması• Mahkeme Standartları	<p>Çevresel Faktörlere Yönelik;</p> <ul style="list-style-type: none">• Ekonominin düzeltilmesi,• Yaşlı Bakımı,• Çocuk İstismarı, Nafaka, Alkol ve Silah Satışı, Medyada Şiddet İçerikli Yapımların Yasaklanması,• Okul ve Derslik Sayılarının Artırılması,• Çevre ile ilgili Yasal Düzenlemelerin Yapılması.

21

! KONUŞMACI NOTU

Şiddete yönelik hukuki yaklaşımlar genellikle tutuklama ilkeleri ve uygulamaları, mağdur veya sanık haklarının korunması ve mahkeme standartları gibi kanuni yaptırımlardaki usule ait değişikliklere yöneliktir. Hukuki yaklaşımlarda bazı amaçlar bulunmaktadır. Bunlar: suçlu ve mağdurların tespit edilmesi, suç kovuşturmasındaki delil ve prosedürle ilgili sorunların belirlenmesi, mağdurları korumak için sivil müdahalelerin başlatılması, suçluların daha sonraki şiddetinin azaltılması ve mağdur bireyler üzerinde

sosyal ve yasal kontrollerin artırılmasıdır (Chalk vd., 1998, s. 158). Şiddet vakalarında yasal müdahaleler genel olarak yeniden suç işlemenin önlenmesine odaklanmaktadır. Bunun yanında mağdurların ve toplumun güvenliği, suçlu sağlığı ve iyi oluşu gibi konular da bulunmaktadır. Hapishane içi şiddetin önlenmesi için yerleşkenin mimari tasarımı ve yerleşim düzeninin doğru bir şekilde yapılması, kapasite üzerinde mahkûm bulundurulmaması, hapishane içindeki yaşam şartlarının iyileştirilmesi, madde bağımlılığı, intihar eğilimi ve diğer şiddet potansiyeli olan mahkûmlara yönelik tedbirlerin alınması gereklidir. Hukukta ceza, suç olarak öngörülen bir eylemi gerçekleştiren kişiye yönelik yoksun bırakıcı bir karşılık olarak görülmekle birlikte suçlunun ıslah edilmesi ve topluma yeniden kazandırılması yönü de bulunmaktadır. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki bireylere yönelik olarak akademik eğitim, meslekî ve sosyal becerilerin geliştirilmesini içeren davranış değişimi ve rehabilitasyon programları uygulanabilir.

! KONUŞMACI NOTU

Politik yaklaşımlar, şiddete neden olan çevresel faktörlere yönelik yasama ve yürütme organları tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulanmasını içermektedir. Bunlar genel olarak ekonominin düzeltilmesi, yaşlı bakımı, çocuk istismarı, nafaka, alkol ve silah satışı, medyada şiddet içerikli yapımların yasaklanması, okul ve derslik sayılarının artırılması ve çevre ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasıdır.

Şiddet ve diğer antisosyal davranışlar üreten mikro ve makro seviyede faktörler bulunmaktadır. Şiddete yönelik politikalar geliştirilirken mikro ve makro şiddet faktörleri arasındaki ayrımın göz önünde bulundurulması gereklidir. Mikro seviyedeki faktörler

farklı aile yapıları, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, geçmiş gibi bireysel faktörlerdir. Makro seviyedeki faktörler ise grup, çevre, iklim, ekonomi gibi davranışı etkileyen bağlamsal özelliklerdir (Sporer vd., 2017, s. 169). Mikro ve makro seviyedeki şiddet faktörlerine yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. Örneğin mikro seviyedeki çocuk/akran şiddetine yönelik bilişsel davranışsal terapi/psikoterapi uygulanabilir. Makro seviyede şiddet yaklaşımları grup, kurumlar, fiziksel ortam ve çevreyi hedef almaktadır. Grup şiddetine yönelik olarak hukuki ve adli yaklaşımlar, işsizlik şiddetine yönelik ekonomik yaklaşımlar geliştirilebilir.

Fiziksel, psikolojik ve cinsel boyutları olan aile içi şiddeti önlemek için politik yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu bağlamda en başta şiddet suçuna yönelik yasal boşluklar giderilmeli ve hukuksal duyarlılık artırılmalıdır. Cinayetle sonuçlanmayan pek çok şiddet vakasında saldırganların tutuksuz yargılanması kamu vicdanını rahatsız etmektedir. Ayrıca bazı kadın cinayeti vakalarında kurbanların defalarca koruma talep ettikleri ancak taleplerinin kabul edilmediği ve nihayetinde eş/ eski eş cinayetine kurban gittikleri medyaya yansımıştır. Şiddet mağduru kadın ve çocukların korunması ve izlenmesi, sanığın sıkı bir şekilde takip edilmesi gibi konularda hızlı bir şekilde kararlar alabilen aile içi şiddet mahkemeleri ülkemizde de bir an önce faaliyete geçirilmelidir. Boşanma sürecinde mal paylaşımı ve nafaka eşler arasında gerginliğe neden olmaktadır. Bu konuda iki tarafı da mağdur etmeyecek yasal çözümler geliştirilmelidir. Ayrıca evlerde ve bakım evlerinde yaşlılara karşı uygulanan şiddetin önlenmesi için politik yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Yaşlıların evde bakımı için alternatif yaklaşımlar ve teşviklerin geliştirilmesi, bakım evlerinin sıkı bir şekilde denetlenmesi gereklidir. Çocuğa kötü muamele ve genç şiddetini önlemek için ebeveyn eğitimi ve ev ziyareti programları geliştirilmelidir.

Sosyal Düzensizlik Teorisi'ne göre istikrar, sosyal destek ve uyum, toplumsal düzenin devamı açısından elzemdir. Sosyal destek sistemlerindeki eksiklik, sosyal uyumsuzluğa ve suç davranışına yol açmaktadır (Payne, 2006, s. 13). İstikrar ve düzenin bozulduğu savaş ve terör zamanlarında şiddet olayları daha fazla meydana gelmektedir. Ayrıca yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlik şiddetin önemli kaynaklarından (Fundaçao Calouste Gulbenkian, 1995, s. 112). İnsanlar yoksulluk veya diğer nedenlerden ötürü temel ihtiyaçlarını gidermede sıkıntı yaşadıklarında hayatta kalabilmek için şiddete başvurulabilirler. Bu bağlamda yoksulluk kaynaklı şiddeti önlemek için toplumdaki işsizlik ve gelir dengesizliğini azaltmaya yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

> **SLAYT 25** “Kur’an Ve Sünnet Açısından Şiddet Sorunu”

Bu bölümde şiddet olgusu, İslam dini açısından ele alınacak; İslam'ın şiddet karşısındaki tutumu örneklendirilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca bölümün sonunda şiddetin önlenmesine yönelik eğitsel yaklaşımlar, “Çözüm Önerileri” başlığı altında sunulacaktır.

> **SLAYT 26** “Kur’an ve Sünnet Açısından Şiddet Sorunu”

Konuşmacı Arapçadan geçmiş olan “Şiddet” kavramını açıklar, öfke-şiddet ilişkisinden kısaca bahseder. Ali İmran Suresi’nin 3/134. ayetinde geçen “öfkeyi tutmak” ifadesini açıklar. Farklı ayetlerle (örn: A’raf 7/199, Ali İmran 3/159), hadislerle ve anekdotlarla konuyu detaylandırır.

KADEM
Güven Toplumunun İnşası: Şiddetin Anlamı ve Çözüm Yolları

KUR’AN VE SÜNNET AÇISINDAN ŞİDDET SORUNU

Şiddete giden yolu önlemenin en etkili yolu öfkeyi kontrol altında tutabilmektir. Bu, Kur’an-ı Kerim’de “öfkeyi tutmak” olarak anılır.

“Onlar bolluk ve darlıkta Allah yolunda harcarlar, öfkelerini tutarlar/hâkim olurlar, ve insanlar affederler. Allah, iyi kimseleri sever.”
(Ali İmran 3/154)

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
“Hiçbir kul, Allah katında, O’nun rızasını gözeterek öfkesini yutmasından daha faziletli bir lokma yutmuş değildir.”
(İbn Hımbel, Müsned, 2/130)

26

! **KONUŞMACI NOTU**

Şiddet, hafiflik ve yumuşaklığın zıddı olarak, katlanılması güç şey, sertlik ve katılık anlamında dilimize Arapçadan geçmiş bir kelimedir. Arapçada bu manada daha çok “unf” kelimesi kullanılır. “Unf”, kınamak, hakaret etmek, tehdit etmek anlamlarını da içerir. Türkçede şiddet, sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamındadır. İngilizcede ise, tecavüz, zorlama, zorbalık, zora başvurma anlamındaki “violence” kelimesi şiddet karşılığı olarak kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere “şiddet” kelimesi her üç dilde de, sert ve katı davranma, zor ve güç kullanma şeklinde ortak bir anlama sahiptir.

Öfke ile şiddeti birbirinden ayıran şey, öfkenin her zaman şiddete yol açmaması, şiddetin ise çoğunlukla öfkenin sonucu olmasıdır. Bir bakıma öfke şiddetin psikolojik nedenidir. O halde şiddete giden yolu önlemenin en etkili yöntemi öfkeyi kontrol altında tutabilmektir. Bu, Kur'an-ı Kerim'de "öfkeyi tutmak" olarak anılır. Muttakilerin niteliklerini sayan bir ayette, "Onlar bolluk ve darlıkta Allah yolunda harcarlar, öfkelerini tutarlar/hâkim olurlar ve insanları affederler, Allah iyi kimseleri sever."³ buyurulmuştur. Allah Resulü de bir hadisinde, bu ayette yer alan "kezame" (tuttu/engelledi) fiilini kullanarak, "Hiçbir kul, Allah katında, O'nun rızasını gözeterek öfkelerini yutmasından daha faziletli bir lokma yutmuş değildir." buyurulmuştur.

› SLAYT 27

Bu slaytta konuşmacı öfkeye hakim olma noktasında Hz. Peygamber'in tavsiyelerinden ayrı ayrı bahseder. Öfkeyi tutmanın negatif bir eylemden vazgeçmek olduğunu bunun da bir nevi sosyal-manevi infak olarak değerlendirilebileceğini vurgular. İlgili farklı hadisleri nakleder.

¹ Bakara 2/ 194.

² Bakara 2/190.

³ Âli İmran 3/134.

! KONUŞMACI NOTU

Öfke sonucu ortaya çıkan olumsuzlukların pek çoğunun kızgınlık nedeniyle söylenen kötü söz ve hakaretler olduğu düşünülürse, "Öfkeli olduğunda sus." tavsiyesinin önemi daha iyi anlaşılır. Hâkimin öfkeliyken iki kişi arasında hüküm vermemesi gerektiğini bildiren Allah Resulü⁴ bu sözle öfkenin sağlıklı düşünmeyi engellediğini vurgulamak istemiştir.

Kendisinden tekrar tekrar öğüt isteyen birisine, muhtemelen bu konudaki zaafını dikkate alarak, her defasında, "öfkelenme" tavsiyesinde bulunmuştur.⁵ Yanında, birbirlerine hakaret ederek öfkeleri kabaran iki kişiye, "şeytandan Allah'a sığınarak öfkelerini yatıştırabileceklerini"⁶ söylemiş, kontrol edilemeyen öfkenin şeytanın kontrolüne geçeceğini anlatmak istemiştir.. Bu yüzden bazı âlimler, kişinin kızgınlığı anında, gücü yettiği ve başkalarına eziyet verme imkânı bulunduğu halde o imkândan faydalanmayıp öfke ve kızgınlığının gereğini yapmaktan geri durmasının mendup olduğunu ifade etmişlerdir.⁷ Bir hadisinde Hz. Peygamber, "öfke ve hiddetin bütün kötülükleri bir araya toplayan bir hal olduğunu" belirtmiştir.⁸ Ona göre "Asıl pehlivan güreşte rakibini değil, öfkeli olduğunda öfkesini yenen kimsedir."⁹

⁴ İbn Hanbel, Müsned, 5/37.

⁵ Buhâri, Edeb, 26.

⁶ Buhâri, Edeb, 76.

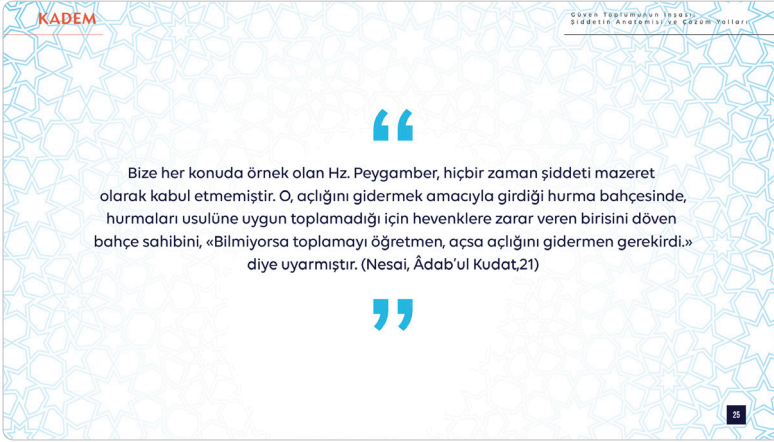
⁷ Tuğlu, 66.

⁸ İbn Hanbel, Müsned, 5/373.

⁹ Müslim, Birr, 106.

> **SLAYT 28**

Konuşmacı öfke anında yapılabilecek dualardan bahseder. Hz. Peygamber'in hiçbir zaman şiddete mazeret kabul etmediğini, onun şiddete sebep olan insani özellikleri yok saymak veya yok etmek yerine, bunların oluşmasına neden olan etkenleri ortadan kaldırmayı tavsiye ettiğine ve asıl erdem in de bu olduğuna vurgu yapar. "Müslüman elinden ve dilinden diğer Müslümanların salim olduğu kimsedir." hadisinden yola çıkarak farklı örnekler verir. "Öfkede adalet" tabirini açıklarken Hz. Ebu Bekir'in öz kızına zina iftirası atan fakir akrabasını affedişini örnek verir. Konuyla ilgili olarak farklı hadisler nakleder.

! **KONUŞMACI NOTU**

"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."¹⁰ buyuran Allah Resulü, insanların birbirlerine zulmetmesini, eziyet etmesini yasaklamıştır.¹¹ O, savaş dışında hiç kimseye, ne bir kadına, ne bir hizmetçiye el kaldırmamıştır.¹² "Kıyamette en şiddetli azap görecekle rin de insanlara en çok azap edenler olduğunu" bildirmiştir.¹³

¹⁰ Buhârî, Tevhid, 2.¹¹ Buhârî, Mezâlim, 4.¹² İbn Hanbel, Müsned, 4/281.¹³ İbn Hanbel, Müsned, 4/90.

İnsanlara söven, iftira eden, malını haksız yere yiyen, döven, kanını döken velhasıl şiddetin her türlüünü uygulayan kimselerin, namaz, oruç gibi ibadetlerini yerine getirirler bile, o kimselerin günahlarını yüklenip kendi sevaplarını da onlara vermek zorunda kalacakları için tam bir müflis durumuna düşeceklerini bildiren de Allah Resulü'dür.¹⁴

Kıyamet günü insanların en şerlisinin, şerrinden dolayı insanların çekindiği kimse olduğunu bildiren Hz. Peygamber¹⁵, Müslüman'a sövmeyi fâsıklık, onu öldürmeyi ise küfür olarak nitelendirmiştir.¹⁶ "Bize silah çeken bizden değildir."¹⁷ buyurarak şiddete yönecekler ciddi bir uyarıda bulunmuştur. Düşmanlıkta aşırı gitmeyi yasaklamış ve "Allah'a en sevimsiz gelen kişilerin husumette aşırı giden kimseler olduğunu"¹⁸ bildirmiştir.

> SLAYT 29

Bu slaytın amacı, "Dinde zorlama yoktur" ayetinden yola çıkarak Kur'an-ı Kerim'in müşrik Arapların ve Ehl-i Kitap'ın yanlıgılarına işaret edip onları doğru yola davet etmekle birlikte, mevcut realiteyi dikkate alarak insanların hür iradeleriyle benimsedikleri dinleri konusunda baskıcı ve zorlayıcı olmadığını farklı ayet ve hadislerle destekleyerek vurgulamaktır.

KADEM

- "Dinde zorlama yoktur". (Bakara 2/256)
- Hz. Peygamber inanç konusunda hiç kimseyi zorlamamıştır.
- Savaş zamanlarında bile adaletli davranılması gerektiğini söylemiştir.

¹⁴ Müslim, Birr, 59.

¹⁵ Buhârî, Edeb, 38.

¹⁶ Buhârî, İman, 36.

¹⁷ Buhârî, Fiten, 7.

¹⁸ Buhârî, Mezâlim, 15.

¹⁹ Dârimî, Siyer, 5.

! KONUŞMACI NOTU

Allah, elçisini sadece ilahî mesajın tebliğiyle görevlendirmiş, bu görevi yaparken baskıcı²⁰ ve zorlayıcı²¹ olmaması gerektiğini vurgulayarak şöyle buyurmuştur: "(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz Rabbin kendi yolundan sapanları da doğru yolda olanları da en iyi bilendir."²² Ona inanan müminlerin de aynı yöntemi benimsemelerini istemiştir:

"Siz, hayra çağırın, iyiliği tavsiye edip kötülükten sakındıran bir topluluk olun."²³ "İçlerinde zulmedenler (haksızlık yapanlar) hariç, kitap ehli ile ancak güzel bir şekilde mücadele edin (tartışın) ve şöyle deyin: Biz, bize indirilene de size indirilene de inandık. Bizim ilahımız ve sizin ilahınız birdir. Biz sadece O'na teslim olmuş kimseleriz."²⁴

Dinde zorlamanın olmayacağını ifade eden Kur'an emri mutlak ve evrenseldir. Dolayısıyla dinin inanç, ibadet ve ahlakî bütün alanlarında bu ilke geçerlidir. Bunun tek istisnası bir kimsenin dinî uygulamaları veya dine karşı tutumuyla başkalarını rahatsız eder noktaya gelmiş olmasıdır. Dinî dayanak noktası yapıp başkalarının haklarına tecavüz etmek ya da din karşıtı tutumuyla başkalarını rahatsız ederek onların kutsal değerlerine saldırmak kamu otoritesinin müdahale etmesi gereken bir hukuk ihlalidir. Dolayısıyla toplumun diğer bireylerini doğrudan rahatsız etmeyen ve kamu düzenine zarar vermeyen dinî uygulamaları yerine getirip getirmeme konusu, kişinin hesabını sadece Allah'a vereceği inanç ve ibadet özgürlüğü alanına girer.

²⁰ Kaf 50/45.

²¹ Gâşîye 88/22.

²² Nahl 16/125.

²³ Âl-i İmran 3/104.

²⁴ Ankebut 29/ 46.

²⁵ İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Ankara-2003, 150. Ayrıca bkz.

Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamberin Savaşları (Çev. Nazire Erinç Yurter), 12-13.

²⁶ Geniş bilgi için bkz. Sarıçam, age., 149-150.

> **SLAYT 30**

Konuşmacı günlük hayattaki şiddet olaylarından bahsederken günümüzde halâ bazı bölgelerde devam eden, çoğu zaman keyfiliğin ve şahsi intikam arzusuna dayalı aşırılıkların söz konusu olduğu kan davalarına dikkat çeker.

KADEM
Güven Toplumunun İnşası:
Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

KAN DAVASI GÜTMEK YASAKTIR

- Hz. Peygamber (s.a.v.) veda hutbesinde, "Kanlarınız ve mallarınız, şu gününüz, şu ayınız ve şu beldeniz gibi saygındır, dokunulmazdır. Bilesiniz ki, cahiliye dönemine ait bütün işler ayaklarınız altındadır. Cahiliye döneminin bütün kan davaları da kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası İbn Rebîa'nın kan davasıdır." buyurmuştur. (Müslim, Hac 147)

27

! KONUŞMACI NOTU

Hz. Peygamber meşhur Vedâ Hutbesi'nde, "Kanlarınız ve mallarınız, şu gününüz, şu ayınız ve şu beldeniz gibi saygındır (dokunulmazdır). Bilesiniz ki, Cahiliye dönemine ait bütün işler ayaklarınız altındadır. Cahiliye döneminin bütün kan davaları da kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası İbn Rebîa'nın kan davasıdır..."²⁷ buyurarak henüz küçük bir çocuk iken Huzeyl kabilesi tarafından öldürülen amcasının torunu İyâs b. Rebîa'nın kan davasını kaldırmakla işe önce kendi akrabalarından başlamış ve böylece çok eski bir öç alma uygulamasına son vermiştir.

Aslında kan davası, Cahiliye devri Arap toplumunda cana can anlayışına dayalı kısas cezasının bozulmuş bir şekliydi. Merkezî otoriteyi temsil eden bir devlet anlayışının gelişmediği bu dönemde kan bağı esasına dayalı kabile düzeni hâkimdi. Kısasın uygulanmasında örf ve âdet hukuku kadar kabileler arası güç dengesi de belirleyici bir önem taşıyordu. Bu nedenle cezanın uygulanmasında çok defa keyfilik ve şahsî intikam esasına dayalı aşırılıklar söz konusu oluyor, bu da yerine göre kutsal kabul edilen ve zincirleme olarak nesilden nesile intikal eden kan davalarını besliyordu. Kabile fertlerinden birine karşı işlenen suç bütün kabileye karşı işlenmiş sayıldığından cezalandırmada suçlunun kabilesine mensup olma yeterli sebep kabul edilerek suçlu suçsuz ayırımı gözetilmeksizin misilleme cihetine gidiliyor, ayrıca suçta kasıt-hata ayırımı yapılmayarak maddî sonuçla yetiniliyordu. Öldürülenin kanının öcünü alma kutsal ve onur kazandıran bir görev sayıldığından güçlü kabilelerin bazen öldürülen bir üyesine karşılık zayıf kabileden birden fazla kişiyi öldürdüğü oluyor, zayıf kabileler ise diyete razı ediliyordu. Genel teamül olarak efendinin kölesini, babanın çocuğunu, kocanın eşini öldürmesi kısasla cezalandırılmıyor, kadını öldüren erkeğe de kural olarak kısas uygulanmıyordu.²⁸

Allah Resulü suçlulara, şahıslar eliyle keyfî cezalar verilmesini engellemek ve cezaların adil yargılama sonucunda verilmesini sağlamak için kan davalarını kaldırmış ve bunun kötülüğünü vurgulamak içi, "Kıyamet günü insanlar arasında hüküm verilirken ilk olarak kan davalarının hesabının görüleceğini" bildirmiştir.²⁹ Hayatı boyunca asla kişisel intikam peşinde koşmayan Hz. Peygamber,³⁰ "Allah'ın en çok gazap ettiği insanın husumette sınır tanımayan kimse olduğunu"³¹ ve "husumeti sürdürmenin kişiye günah olarak yeteceğini"³² bildirmiştir. Canına kastedenleri bile affetme erdemini gösteren Allah Resulü,³³ kendisine arz edilen kısasla ilgili davalarda affetmeyi teşvik etmiştir.³⁴

²⁷ Müslim, Hac, 147.

²⁸ Şamil Dağcı, "Kıyas", DİA, 25/489.

²⁹ Müslim, Kasâme, 28.

³⁰ Buhârî, Hudûd, 42.

³¹ Buhârî, Ahkâm, 34.

³² Tirmizî, Birr, 58.

³³ Buhârî, Megâzî, 32.

³⁴ Ebû Dâvûd, Diyât, 3.

> **SLAYT 31**

Konuşmacı Hz. Peygamber'in kadınlara yönelik şiddete gösterdiği tepkilerden örnekler sunar, iyi ilişki için verdiği tavsiyelerden bahseder. İlgili ayetleri zikrederek konuyu perçinleştirir.

KADEM

- Sadece fizikî değil, manevi ve psikolojik baskılar da şiddet kapsamı içinde yer alır.
- Geçerli delillere dayanmayan zina isnadı, bir iftira olduğu için, insanların namus ve onurlarına yönelik manevi bir şiddettir.

Hz. Aişe ve İfk Olayı (Buhârî, Megâzî, 34)

Güven Toplumunun İnşası:
Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

! **KONUŞMACI NOTU**

Başta hadis eserleri olmak üzere İslâmî kaynaklar, hayatıyla ilgili bütün bilgileri en ince detayına kadar verdikleri halde, Hz. Peygamber'in, eşlerine ve çocuklarına karşı şiddet uygulamak bir yana en küçük bir hakaret veya kırıcı bir sözünden bahsetmemişlerdir. Bu da ancak, Allah tarafından seçilip "yüce ahlak sahibi olduğu" bildirilen³⁵ bir peygamberin her konuda olduğu gibi, bu konuda da insanlara örnek olmasıyla açıklanabilecek bir husustur.

Allah Resulü'nün ashabına yönelik bazı uyarılarından anlaşıldığına göre,³⁶ Cahiliye döneminden intikal eden kadına karşı şiddet kullanma alışkanlığını sürdürme eğiliminde olan bazı kimseler onun döneminde de mevcuttu. Nitekim bunlardan birisi karısını dövüp kolunu kıran Sâbit b. Kays b. Şemmâs idi. Kadının kardeşi Hz. Peygamber'e şikâyete geldiğinde, Allah Resulü Sâbit'i çağırarak karısını boşamasını istedi.³⁷ İşte bu örnek, insanlık tarihi boyunca genelde kadının maruz kaldığı baskı ve aile içi şiddete karşı sevgili Peygamberimizin fiilî tepkisini ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber'in Sâbit'e, dövme sebebini sormadan karısını boşamasını emretmesi son derece anlamlıdır. Görüldüğü üzere o, çoğu zaman yapıldığı gibi, "Aile içinde olur böyle şeyler." dememiş, mağdur olan kadını böyle bir şiddet ortamından kurtarmıştır. İşte bu, Hz. Peygamber'in sünneti, yani bu konuda bize nasıl davranmamız gerektiğini gösteren örneklidir. Çünkü O, evlilik hayatında eşleriyle ufak tefek dargınlıklar yaşasa bile, onlara asla el kaldırmamış,³⁸ kırıcı ve incitici söz söylememiştir. Onun için, Vedâ Hutbesi'nde müminlere bıraktığı vasiyet ve son nasihatlerinden birisi "kadınlar hakkında Allah'tan korkmaları gerektiği" olmuştur.³⁹

Hiçbir Müslüman erkek, eşine baskı ve şiddet uygulamayı savunamaz ve bunu normal göremez. Çünkü ayetleri insanlara tebliğ eden Allah Elçisi, onların nasıl anlaşılıp uygulanacağını da bize öğretmiştir. Namazı nasıl onun öğrettiği gibi kılıyorsak, eşimize de onun eşlerine davrandığı gibi davranmak durumundayız. "Sizin en hayırlınız kadınlarınıza karşı iyi davrananlarıdır."⁴⁰ buyuran ve "Gece birlikte olduğunuz kadınları nasıl döversiniz?"⁴¹ diyerek hayretini ifade eden bir Peygamberin tutum ve davranışı bizim için yegâne örnek olmalıdır.

³⁶ Kalem 68/4.

³⁷ Buhârî, Nikâh, 84; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'ân, 91; İbn Mâce, Nikâh, 51.

³⁸ Nesâî, Talâk, 53.

³⁹ Müslim, Fedâil, 79.

³⁹ Müslim, Hac, 147.

⁴⁰ Tirmizî, Radâ', 11.

⁴¹ İbn Mâce, Nikâh, 51.

> **SLAYT 32**

Bu slaytta başta hadis eserleri olmak üzere İslâmî kaynaklarda, hayatıyla ilgili bütün bilgiler en ince detayına kadar verildiği halde Hz. Peygamber'in, eşlerine ve çocuklarına karşı şiddet uygulamak bir yana en küçük bir hakaret veya kırıcı bir sözünden bahsetmedikleri vurgulanmalı ve onun etrafındaki bireylere şiddetin hiçbir türünü uygulamadığı örneklerle açıklanmalıdır.

Göven Toplumunun İbresi:
Şiddetin Anlamı ve Çözüm Yolları

- «Kendileriyle huzur bulasınız diye size kendi nefsinizden eşler yaratarak aranızda sevgi ve merhamet yerleştirmiş olması da O'nun ayetlerindedir.» (Rûm, 30/21)
"...onlarla (kadınlarla) iyi geçinin; kendilerinden hoşlanmıyorsanız, bilirsiniz ki; bir şey sizin hoşunuza gitmeyebilir, ama Allah onda nice hayırlar yaratmış olabilir.» (Nisâ, 4/19)
- "Sizin en hayırlınız kadınlara karşı iyi davrananlarıdır." (Tirmizî, Radâ, 11)

! **KONUŞMACI NOTU**

Allah Resulü, karısının ağzının bozukluğundan şikâyet eden Lakîb b. Sabre adındaki bir sahâbiye eşini boşamasını önermiş, Lakîb'in, "Onunla aramızda bir beraberlik (sohbe) ve bir de çocuk var." sözü üzerine, "Eğer onda bir hayır görürsen nasihat et, karını dövme." buyurarak, onun şiddete yönelmesini arzu etmemiştir.⁴² Buradan hareketle, dövmenin çözüm olmayacağını bilen Allah Resulü'nün, ciddi ailevi geçimsizliklerde şiddete başvurma yerine, boşanmayı önerdiğini söylemek de mümkündür. Hz. Peygamber, aile arasındaki huzursuzlukları körükleyenleri de ağır bir dille uyarılmış, "Kadını kocasına, köleyi efendisine karşı kışkırtan bizden değildir." buyurmuştur.⁴³

Sahâbî Ebû Mes'ûd el-Ensârî anlatıyor: "Kölemi dövüyordum. Arkamdan, 'şunu bil ki Ebû Mes'ûd' diye bir ses işittim. Döndüğümde Resûlullah'ı karşımda gördüm. 'Şunu bil ki, senin ona olan gücünden, Allah'ın sana karşı gücü daha fazladır.' buyurdu. Bundan sonra hiçbir kölemi asla dövmedim."⁴⁴ Rivayetin başka bir versiyonunda, Ebû Mes'ûd, "Bu köleyi Allah rızası için azat ettiğini" bildirmektedir.⁴⁵ İbn Ömer'den nakledilen bir rivayette de Allah Resulü'nün, "Kim kölesini tokatlar veya işlemediği bir suçtan dolayı cezalandırırsa, kefareti onu azat etmesidir." buyurduğu ifade edilmektedir.⁴⁶

İnsanlara yapılan saldırı ve haksızlıklar karşısında bu kadar duyarlı olan Allah Resulü bir eş, bir baba ve bir aile reisi olarak eşlerine, çocuklarına, torunlarına ve hizmetçilerine karşı da aynı duyarlılığı göstermiş, onlara sevgi ve şefkatle muamelede bulunmuştur. Onun eşlerine karşı takındığı en sert tutum bazı olaylar sebebiyle dargın durduğu bir aylık dönemdir.⁴⁷ Bunun dışında, eşlerinin bazı kapris ve kıskançlıklarını bile olgunlukla karşılamış,⁴⁸ kendisine karşı zaman zaman seslerini yükseltmelerine aldırılmamış, hatta bundan haberdar olup kızlarına şiddet uygulamaya kalkan kayınpederlerine engel olmuştur.⁴⁹ Eşi Hz. Âişe'nin kendisinden memnuniyetini ve kızgınlığını nasıl anladığını ona anlatırken bile Allah Resulü'nün bu olgun ve dingin tavrı fark edilmektedir. Hz. Âişe'nin anlattığına göre Allah Resulü ona "Ben senin benden memnun olduğun ve bana kızdığın zamanı anlarım." deyince Hz. Âişe bunu nasıl anladığını sormuş, Hz. Peygamber, "Benden memnun olduğunda, 'Hayır, Muhammed'in Rabbi hakkı için olmaz.' dersin, bana kızdığında ise, 'Hayır, İbrahim'in Rabbi hakkı için olmaz.' dersin." buyurmuştur. Hz. Âişe'nin ona verdiği cevap da eşini çok seven bir hanımın inceliğini yansıtmaktadır: "Evet, fakat Allah'a yemin olsun ki ey Allah'ın Resulü, ben senin sadece isminden uzak kalabilirim."⁵⁰

⁴² Ebû Dâvûd, Tahâre, 55.

⁴³ Ebû Dâvûd, Talâk, 1.

⁴⁴ Tirmizî, Birr, 30.

⁴⁵ İbn Hanbel, Müsned, V/274.

⁴⁶ Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 72.

⁴⁷ Müslim, Talâk, 4.

⁴⁸ Ebû Dâvûd, Büyü' (İcâre), 89 ; Nesâî, İşretü'n-Nisâ, 4.

⁴⁹ Ebû Dâvûd, Edeb, 84.

⁵⁰ Buhârî, Nikâh, 109.

> **SLAYT 33**

Bu slaytın amacı Hz. Peygamber'in psikolojik şiddetin bir çeşidi olan kötü söze karşı gösterdiği tepkinin ilgili hadislerle açıklanmasıyla bu konuda farkındalık oluşturulmasıdır.

KADEM

- Aile içi huzursuzlukların ilk tezahürü eşlerin birbirlerine karşı kırıcı davranışları ve hakarete varan sözler sarf etmeleridir. Tekrar eden bu davranış zamanla kalıcı olabilmekte, sanki aile ilişkisinin doğal bir parçası gibi algılanmaktadır.
- Halbuki Allah ve Rasûlü'nün kesinlikle yasakladığı kötü söz, aile ortamında hem eşler hem de çocuklar için psikolojik bir şiddete dönüşmekte ve hayatı çekilmez bir hale getirmektedir.

! KONUŞMACI NOTU

Aile içi şiddetin en yaygın olanı, kocanın karısına yönelik fizikî şiddeti olsa da karının kocasına, ebeveynin çocuklarına, çocukların da ebeveynlerine yönelik şiddet uygulamaları da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Üstelik sadece fizikî değil, manevi ve psikolojik baskılar da şiddet kapsamı içinde yer alır. Örneğin eşlerin birbirlerine yönelttikleri, geçerli delillere dayanmayan zina isnadı, bir iftira olduğu için, namus ve onurlarına yönelik manevi bir şiddettir. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim, böyle bir suçlamaya en çok maruz kalan ve bundan en fazla zarar görecektir olan kadını korumak amacıyla, bu iftirayı yapan kimselere seksen sopa vurulması ve şahitliklerinin ebediyen kabul edilmemesi cezasını vermiştir.⁵¹

Hız. Âişe'ye zina iftirasının yapıldığı İfk Olayı'yla⁵² ilgili dedikoduların alıp yürüdüğü bir ortamda Allah Resulü'nün gerekli soruşturmaları yapması ve en önemlisi, olayın netlik kazanmadığı dönemde bile eşine kötü muamelede bulunmaması bu konuda önemli bir örnektir. Çünkü erkek olsun kadın olsun herkes kendi yaptığından sorumludur.⁵³ Kimse kimsenin günahını çekmeyeceği gibi⁵⁴ (Fâtır 18) bilfiil cezalandırmada da bulunamaz. Hız. Peygamber'in bu olaydaki tutumuyla, basit bir şüphe ya da söylenti karşısında, karısını, kızını, şüphelendiği diğer insanları gözünü kırpmadan öldürebilen ve bunu da namus adına yaptığını söyleyen günümüz Müslümanlarının tutumu arasında bir karşılaştırma yapmak anlamlı olacaktır.

> SLAYT 34

Eşlerin mahrem sırlarını başkalarına yaymalarının karşı taraf için bir nevi manevi şiddet olduğu açıklanır.

Güven Toplunun İnşası:
Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

- Eşlerin, kendilerinde kalması gereken mahrem sırlarını başkalarına yaymaları da karşı taraf için bir nevi manevi şiddettir. Onun için Allah Rasûlü, "Kıyamet gününde, Allah katında mevkii en kötü olacak insanlardan birisi, karısı ile haşır neşir olup da onun sırrını yayan kimsedir" buyurmuştur. (Müslim, Nikah, 123).

⁵¹ Nur 24/ 4.

⁵² Buhârî, Megâzi, 34.

⁵³ Tür 52/21.

⁵⁴ Fâtır 35/18.

! KONUŞMACI NOTU

Eşlerin, kendilerinde kalması gereken mahrem sırlarını başkalarına yaymaları da karşı taraf için bir nevi manevi şiddettir. Çünkü aile bireylerinin birbirlerine güvenerek açıkladıkları sırların ve mahrem bilgilerin başkalarına intikali onların kişilik haklarının ciddi bir ihlalidir. Allah Resulü, "Kıyamet gününde, Allah katında mevkii en kötü olacak insanlardan birisi, karısı ile haşır neşir olup da onun sırrını yayan kimsedir." buyurmuştur.⁵⁵

> SLAYT 35

Konuşmacı Hz. Peygamberin çocuklara yönelik şiddet karşıtlığını örnekler vererek açıklar.

KADEM

- Şiddet içeren bir kelimenin çocukla anılmasına bile razı olmayan Allah Rasulü, çocuklarına "harb" adı vermekte ısrar eden Hz. Ali'ye engel olmuş ve torunlarına "iyilik ve güzellik" manasındaki "Hasan" ve "Hüseyn" adlarını vermiştir. (Ebu Davud, Edeb, 62)

Gözetim Kurumunun İşleri
Şiddetin Anadolus'u ve Çözüm Yolları

⁵⁵ Müslim, Nikâh, 123

! KONUŞMACI NOTU

Allah Resulü'nün çocuklarına ve torunlarına olan düşkünlüğü de çok iyi bilinmektedir. Kızı Fâtîma'ya karşı sevgisini her vesileyle göstermesi,⁵⁶ torunlarına karşı sık sık sevgi izharında bulunup⁵⁷ namaz kıldırırken bile onları omzunda, sırtında taşıması⁵⁸ bunun en açık göstergesidir. Onu, torunu Hüseyin'i öperken gören ve kendi on çocuğundan hiçbirini öpmediğini söyleyen bir sahâbîye O, şu çarpıcı ve uyarıcı cevabı vermiştir: "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."⁵⁹ Şiddet içeren bir kelimenin çocukla anılmasına bile razı olmayan Allah Resulü, çocuklarına "Harb" adı vermekte ısrar eden Hz. Ali'ye engel olmuş ve torunlarına "iyilik ve güzellik" manasındaki "Hasan" ve "Hüseyin" adlarını vermiştir.⁶⁰ Bir savaş esnasında çocukların öldürüldüğünü gören Hz. Peygamber, "Bazılarına ne oluyor ki ölüm (katl), çocukları öldürmeye varacak kadar onları(n aklını başından) alıp götürmüş? Sakın ha çocukları öldürmeyin." talimatını vermiştir.⁶¹ Bu uyarı, "Sizinle savaşanlara karşı siz de Allah yolunda savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."⁶² ayetinin bir uygulaması gibidir.

Hz. Peygamber, bir oğluna mal bağışlayıp diğer çocuklarını bundan mahrum eden ve buna da Hz. Peygamber'i şahit yapmak isteyen bir sahâbîye, "Allah'tan korkun, çocuklarınız arasında âdil olun." buyurarak evlatlar arasında ayırım yapmayı yasaklamıştır.⁶³ Kız olsun erkek olsun çocuklar Allah'ın bir nimeti, ailenin ziyneti ve sevinç kaynağıdır. Daha sonra aileye sağlayacağı katkıların farklı olduğunu düşünerek onlara farklı muamelede bulunmak Kur'an-ı Kerim'in kınadığı bir Cahiliye âdetidir.⁶⁴ Nitekim Cahiliye Arapları, erkek çocuğunu ileride savaşçı ganimet elde edeceği, tarım, hayvancılık ve ticarete çalışarak kazanç getireceği düşüncesiyle üstün tutarken, kız çocuğunu ileride namuslarına halel getirebilecek bir yük gibi görüyor ve birçok haktan mahrum bırakıyorlardı.

Hâlbuki geçmişte de günümüzde de erkeğin fizikî yapısı gereği, doğal olarak üstlendiği görevler karşısında, kadının bir eş ve anne olarak üstlendiği görevlerin daha az önemli olduğu söylenemez. Doğrusu, toplumsal yapıya, zamana ve zemine göre farklılaşabilen bu görev taksiminde kadının da erkeğin de yaptıkları iş önemlidir. Bu konudaki bir karşılaştırmanın doğuracağı tartışmalar önce eşler, sonra da çocuklar arasında huzursuzluğa yol açar ve dolayısıyla bundan aile birliği zarar görür. Anne-babaların çocuklarına duyduğu fitrî sevgi, onlara karşı kötü muameleyi belli ölçüde engellese de tamamen ortadan kaldırmamakta, hatta bazen, onların bize Allah'ın bir emaneti olduğu unutulurken, sahip olunan bir mal gibi her türlü tasarrufta bulunabileceği düşünülmektedir. O yüzden Cahiliye döneminde bazı kabileler, kendileri için ekonomik bir yük ve utanç vesilesi saydıkları kız çocuklarını öldürmekte bir beis görmemişlerdir. Cenâb-ı Hak, bu vahim suçu işleyenleri, "Geçim korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz. Onları ve sizi rızıklandıran biziz. Onların öldürülmesi şüphesiz büyük bir günahdır." ayetiyle uyarılmaktadır. Aile içi şiddetin çocuklara yönelik bu acımasız uygulaması geçmişte kalsa da⁵⁶ tarih boyunca ve günümüzde de çocuğa yönelik şiddet ve istismar yoğun bir şekilde devam etmektedir. Zorunlu bir sebebe dayanmayan kürtaj, çocukların küçük yaşta çalışmaya zorlanması, dilencilığe ve konusu suç olan şeylere teşvik ve alet edilmesi, basit nedenlerle dövülmesi ve kötü muamele görmesi, genelde ebeveynlerden kaynaklanan çocuğa yönelik şiddet örnekleridir. Özellikle ülkemizde bazı genç kızlarımızın, isteyerek veya istemeyerek karıştıkları ve cinsel yönden istismar edilip mağdur duruma düştükleri bazı olaylar sebebiyle, namus temizleme adı altında cinayete kurban gitmeleri de aile içi şiddetin en acımasız örneklerindedir. Genelde aile meclisinin ittifakıyla alınan bu cinayet kararlarına iştirak edenlerin hepsi dinimize göre katil durumundadırlar. Çünkü zorla mağdur edilen kimse, başta ailesi olmak üzere herkes tarafından korunması gereken bir mazlumdur.

⁵⁶ Tirmizî, Menâkıb, 60.

⁵⁷ Buhârî, Edeb, 22; Tirmizî, Menâkıb, 30.

⁵⁸ Buhârî, Edeb, 18; Nesâî, Tatbîk, 82.

⁵⁹ Ebû Dâvûd, Edeb, 144, 145.

⁶⁰ Ebû Dâvûd, Edeb, 62.

⁶¹ Dârimî, Siyer, 25.

⁶² Bakara 2/190.

⁶³ Müslim, Hibe, 13.

⁶⁴ Nahî16/58; İsrâ 17/31.

⁶⁵ İsrâ 17/31.

> **SLAYT 36**

Konuşmacı Hz. Peygamber'in yaşlılara, engellilere ve diğer canlılara yönelik şiddete de karşı gösterdiği tepkilerden ve onlara iyi davranmakla ilgili tavsiyelerinden bahseder.

Güven Toplumunun İnşası: Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları

- Hz. Peygamber, yaşlılara, engellilere ve diğer canlılara yönelik şiddete de karşı durmuş ve onlara iyi davranmakla ilgili tavsiyelerde bulunmuştur.
- Örneğin insanlarla alay etmeyi yasaklayan ayete (Hucurât, 49/11) uygun olarak, ashabına namaz kıldırıldığı bir esnada, yakınlarındaki bir çukura düşen âmâ sahabeye gülen cemaatine hem namazlarının hem de abdestlerinin bozulduğunu söyleyerek yaptıkları şeyin ne kadar vahim olduğunu anlatmak istemiştir.

! **KONUŞMACI NOTU**

Çocuklardan ebeveyne yönelik şiddet olgusu İslâm dininin üzerine en çok dikkati çektiği konulardan birisidir. Kur'an-ı Kerim, ana-babaya saygı ve iyi muamele hususuna birçok ayette işaret etmiş,⁶⁶ "Onlara öf bile demeyin!"⁶⁷ buyurarak, onları kırabilecek her türlü davranıştan uzak durulması gerektiğini bildirmiştir. Dikkat edilirse ayetin ifadesi, sadece fizikî şiddeti değil, onları üzüp gücendirebilecek her türlü söz ve davranışla uygulanabilecek manevi şiddeti de yasaklamaktadır. Bazı ayetlerde, Allah'a kulluktan hemen sonra anne-babaya iyilik emri yer almıştır.⁶⁸ Allah Resulü de ana-babaya saygı ve hizmetin önemini her fırsatta dile getirmiş,⁶⁹ onlara kötü muameleyi büyük günahlardan saymıştır.⁷⁰

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir.”⁷¹ buyuran Hz. Peygamber başta anne-babalar olmak üzere yaşlılara saygıyı bir ilke hâline getirmiştir. Başka bir hadislerinde “Allah Teâlâ, yaşından dolayı bir büyüğe hürmet eden gence, yaşlandığında kendisine saygı gösterecek birini lütfeder.”⁷² buyurmuştur. Yanında annesi ile babasından biri yahut her ikisi yaşlanıp da cennete giremeyen kimseye sitem eden de odur.⁷³ Hz. Peygamber, ebeveyni yaşlı olan sahâbilerin cihada katılabilmeleri için onların iznini şart koşmuş,⁷⁴ yaşlıların yürüyerek hacetme adaklarını, külfete girmemeleri için geçersiz saymıştır.⁷⁵ Namazda imamlık yapanlara, arkalarındaki zayıf, hasta ve yaşlıları düşünerek namazı uzatmamalarını tavsiye etmiştir.⁷⁶ Mescid-i Nebevî’yi temizleyen yaşlı ve kimsesiz zenci bir hanımın ölümünü kendisine haber vermeden defnedenlere “Bana haber vermeniz gerekmez miydi?” diyerek kızmış ve kabrine gidip cenaze namazını kılmıştır.⁷⁷ Hz. Peygamber’in, yapılan savaşlarda düşman çocuklarının, savaşa katılmayan yaşlı ve güçsüzlerin öldürülmelerini yasaklaması da⁷⁸ onun yaşlılara verdiği değer bir ifadesidir.

İnsanın doğuştan veya sonradan bazı bedensel ve zihinsel engellerle karşılaşması muhtemel bir olgudur. Bu olguya hem Kur’an-ı Kerim’de hem de Hz. Peygamber’in sünnetinde dikkat çekilmiş ve bu kimselere nasıl davranılması gerektiği açıklanmıştır. Cenâb-ı Hak insanın canına ve malına gelebilecek bazı musibetleri imtihan bağlamında ele alıp buna maruz kalanları sabra teşvik etmiştir.⁷⁹ Ancak onlarla ilgili sorumlulukları da o nispette hafifletmiştir. Mesela bir ayette, “âmâyâ, topala ve hastaya herhangi bir güçlük ve zorluk olmadığı” belirtilmiş,⁸⁰ savaş bağlamında gelen bu ayetle engelliler bu zor görevden muaf tutulmuştur.

Onun için, “Müminlerden (cihada katılmayıp) oturanlarla malları ve canları ile Allah yolunda cihat edenler bir olmaz...”⁸¹ ayeti inince âmâ sahâbî İbn Ümmü Mektûm’un Peygamberimize gelerek “Ey Allah’ın Resulü! Vallahi cihada gücüm yetseydi mutlaka ben de savaşırdım” hayıflanışı üzerine aynı ayet “gayru üli’-dararı” (özür sahipleri hariç) ilavesiyle yeniden inmiştir.⁸² Kendisine karşı muamelesinden dolayı Hz. Peygamber’in uyarılmasına sebep olan bu sahâbî hakkında inen başka bir ayet de engellilere karşı nasıl duyarlı olunması gerektiğini gösteren önemli bir örnektir. Müşriklerin ileri gelenlerinden biriyle konuşması esnasında yanına gelen ve kendisinin irşat edilmesini isteyen İbn Ümmü Mektûm’a, zamansız gelişinden dolayı canı sıkılan Hz. Peygamber, yüzünü çevirip cevap vermeyince, “Âmânın kendisine gelmesinden dolayı yüzünü ekşitti ve çevirdi. Sen nereden biliyorsun, belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da bu öğüt ona fayda verecek!”⁸³ ayetleri nazil oldu. Hz. Peygamber bu olaydan sonra, adeta bu davranışını telafi etmek istercesine İbn Ümmü Mektûm’a ömür boyu değer verdi. Medine dışına çıktığında onu on üç defa yerine vekil bıraktı. Medine’de Bilâl-i Habeşî ile beraber müezzinlik yapmasına izin verdi.

Mekke fethedildiğinde, Hz. Ebû Bekir’in, yaşlı ve âmâ babası Ebû Kuhâfe’yi Hz. Peygamber’i ziyarete getirmesinden rahatsız olan Allah Resulü, “Bu ihtiyarı evde bıraksaydın da ben onun yanına gitseydim

⁶⁶ En’am 6/151; Ankebût 29/ 8; Lokman 31/14; Ahkâf 46/15.

⁶⁷ İsrâ 17/23.

⁶⁸ Bakara 2/83; Nisâ, 4/36; İsrâ, 17/23.

⁶⁹ Buhârî, Edeb,1, 2, 3.

⁷⁰ Müslim, İmân,144; Tirmizî, Şehâdet, 2.

⁷¹ İbn Hanbel, Müsned, 2/207.

⁷² Tirmizî, Birr,75.

⁷³ Müslim, Birr, 10.

⁷⁴ Ebû Dâvûd, Cihâd, 33.

⁷⁵ Tirmizî, Nüzûr, 9.

⁷⁶ Buhârî, Ezân, 62.

⁷⁷ Müslim, Cenâ’iz, 71.

⁷⁸ Ebû Dâvûd, Cihâd, 62.

⁷⁹ Bakara 2/155.

⁸⁰ Fetih 48/17.

⁸¹ Nisâ 4/95.

⁸² Buhârî, Fedâilü’l-Kur’ân, 4.

⁸³ Abese 80/1-5.

ya.” buyurarak yaşlı ve engelli birisine nasıl davranılması gerektiğini öğretmiştir.⁸⁴ Hz. Peygamber bazen âmâ olan insanların gönlünü almak için onları “basîr” (iyi gören) olarak da nitelendirmiştir. Bir gün, “Hadi bizi Vâkıfoğulları’ndan şu ‘basîr’ adamı ziyarete götürün.” dediğinde kastettiği kişi âmâ birisidir.⁸⁵ Sahâbe arasında, doğuştan veya savaş sebebiyle engelli olan bir hayli insan mevcuttu. Hz. Peygamber, bunları hayattan kopuk iş göremez insanlar olarak kabul etmek yerine, yapabilecekleri işlerle değerlendirme yolunu seçmişti. Örneğin ayağında engeli bulunan Muaz b. Cebel’i Yemen’e kadı ve zekât memuru olarak göndermişti.⁸⁶ Topal olmasına rağmen Uhud Savaşı’na katılmak konusunda ısrarlı olan Amr b. Cemûh’un savaşta şehit olduğunu gören Allah Resulü, “Ben sanki seni cennette bu ayağın iyileşmiş bir vaziyette yürürken görüyor gibiyim.” buyurdu.⁸⁷ Hz. Peygamber engellilere yardım etmeyi teşvik ederek bunun da bir sadaka olduğunu bildirmiştir. Şöyle buyurur: “ (Âmâya veya yol sorana) yol göstermen sadakadır. Gücünle güçsüz birine yardım etmen sadakadır. Konuşmakta güçlük çekenin meramını ifade etmen sadakadır.”⁸⁸

“Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.”⁸⁹ buyuran Allah Resulü, bu örneklerden de gördüğümüz gibi, engellilere karşı herhangi bir fizikî ve psikolojik şiddeti tasvip etmek bir yana, sözleri ve uygulamalarıyla, onlara gerekli dikkat, ihtimam ve yardımın gösterilmesini emretmiştir. Onun için, insanlarla alay etmeyi yasaklayan ayete⁹⁰ uygun olarak, ashabına namaz kıldırıldığı bir esnada, yakınlarındaki bir çukura düşen âmâ sahâbiye gülen cemaatine hem namazlarının hem de abdestlerinin bozulduğunu söyleyerek⁹¹ yaptıkları şeyin ne kadar vahim olduğunu anlatmak istemiştir.⁹²

⁸⁴ İbn Hanbel, Müsned, 4/350.

⁸⁵ Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 10/333.

⁸⁶ Buhârî, Cihâd, 164.

⁸⁷ İbn Hanbel, Müsned, 5/300.

⁸⁸ İbn Hanbel, Müsned, 5/152.

⁸⁹ Müslim, Birr, 34.

⁹⁰ Hucurât 49/11.

⁹¹ Ebû Yûsuf, Kitâbu'l-Âsâr, s. 28.

⁹² Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Hadislerle İslâm, 4/263-274.

Allah Resulü sadece insanlara değil hayvanlara şiddet uygulanmasını da hoş görmemiştir. Örneğin, bir kediyi hapsedip aç bırakarak ölümüne sebep olan bir kadının cehennemlik olduğunu bildirmiş,⁹³ buna mukabil kuyu başındaki susamış bir köpeği ayakbımasıyla su çekerek sulayan birisinin cenneti kazandığını haber vermiştir.⁹⁴ Allah Resulü, canlı hayvanların hedef taliminde kullanılmasını yasaklamış,⁹⁵ hayvanlara işaret konulurken aşırı gidilmesini "müsle" (işkence) olarak niteleyerek uygun bulmamıştır.⁹⁶ Cahiliye âdeti olan develerin hörgüçlerinin, koyunların kuyruklarının canlıyken kesilip yenmesini yasaklayarak bunun haram olduğunu söylemiştir.⁹⁷ Bir sefer esnasında, iki serçe yavrusunu yuvalarından alan arkadaşlarına kızarak, yavruların, onları arayan annelerinin yanına konulmasını istemiş, bir karınca yuvasını yakan kişileri de, "Ateşle cezalandırmak, ateşin Rabbinden başkasına yakışmaz." diyerek uyarmıştır.⁹⁸

> SLAYT 37

Konuşmacı sunumunun sonunda küresel bir sorun olan şiddet olgusuyla mücadelede hangi eğitsel yaklaşımlardan yararlanılabileceğini açıklar.

KADEM

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

EĞİTSEL YAKLAŞIMLAR

- Eğitsel yaklaşımlar, erken gelişim dönemlerinden itibaren dini, ahlaki ve insani değerlerin pedagojik yöntemler kullanılarak genç bireylere kazandırılması, aynı zamanda çocuk ve gençlere yönelik empati, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimlerini kapsamaktadır.
- Şiddeti önlemede en doğru yaklaşım, uygulanmış şiddeti cezalandırmaktan ziyade meydana gelmeden önlemektir. Bu ise ancak eğitim sayesinde mümkün olabilir.

⁹³ Müslim, Tevbe, 25.

⁹⁴ Muvatta, Sıfatü'n-Nebi, 10.

⁹⁵ Nesâî, Dahâyâ, 41.

⁹⁶ Müslim, Libâs, 107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13.

⁹⁷ Tirmizî, Sayd, 12.

⁹⁸ Ebû Dâvûd, Edeb, 176.

! **KONUŞMACI NOTU**

Eğitim ailede başlar. Çocuğun içinde doğup büyüdüğü ilk sosyal ortam olan ailede sevgi, değer, güven gibi duyguları tecrübe etmesi fiziksel ve psikolojik gelişimi ve sağlığı için son derece önemlidir. 6 yaşına kadarki çocukluk tecrübeleri daha sonraki dönemdeki davranışlar üzerinde etkilidir.

Ailede şiddete tanık olan veya şiddete maruz kalan çocuklar şiddet uygulamayı öğrenmekte ve yetişkinlik dönemlerinde şiddet eğilimli bireyler haline gelebilmektedirler. Çocuklar dinlediklerinden ziyade gördüklerini öğrenirler. Dolayısıyla şiddeti önlemede en başta yapılması gereken şey anne-babanın çocuklarına iyi bir model olması ve çocukların televizyon, radyo, internet ve oyunlarda şiddet içeriklerini izlemesinin önlenmesidir. Aile içinde destekleyici ve pozitif ilişkiler kurmak şiddeti önleyebilir.

Şiddet ve diğer davranış bozukluklarıyla mücadelede bireylerde öz kontrol kabiliyetinin geliştirilmesi gereklidir. Öz kontrol kabiliyetinin geliştirilmesi için en uygun dönem ise çocukluk dönemidir. Öz kontrol haz veren veya acıyı azaltan bir dizi davranış sergilemeye yönelik genel bir eğilimdir. Bundan dolayı çocukluk döneminde yüksek seviyede öz kontrol geliştirildiğinde birey muhtemelen hayatı boyunca suç ve diğer problemlili davranışlara daha az ilgi duyacaktır (Nofziger & Rosen, 2017, s. 44). Bireylerde öz kontrol duygusunu geliştiren en önemli olgulardan birisi dindir. Din hayata, ölüme, tecrübe edilen negatif yaşamsal olaylara tatmin edici anlamlar yükleyerek, emirleri, yasakları ve dinî hayatın en önemli göstergesi olan ibadetleri ile pek çok pozitif duygu kazandırmakta, negatif duyguları azaltmakta ve davranış kontrolü kabiliyeti kazandırmaktadır (Carter vd., 2012, s. 691; McCullough & Willoughby, 2009, s. 69; Rounding vd., 2012, s. 635).

› **SLAYT 38** “Şiddete Maruz Kalındığında ya da Risk Altındayken Başvurulabilecek Kurum veya Kuruluşlar”

112

> SLAYT 39 “Memnuniyet Anketi”

39. slaytta ise eğitim sonunda yapılacak memnuniyet anketinin QR koduna yer verilmiştir.

Eğitim sonunda eğitimci, anket uygulaması ile sunumunu bitirir.

**QR Kodu okutarak ankete
ulaşabilirsiniz**

KADEM
YAYINLARI

KADEM

kadem.org.tr